T.C.
ÇANKIRI KARATEKİN ÜNİVERSİTESİ
GÜZEL SANATLAR ENSTİTÜSÜ
SANAT VE TASARIM ANABİLİM DALI

1960 SONRASI RESİM SANATINDA HİPERREALİST EĞİLİMLER

Dilber BELTEN

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Emre ŞEN

Çankırı – 2022

T.C.
ÇANKIRI KARATEKİN ÜNİVERSİTESİ
GÜZEL SANATLAR ENSTİTÜSÜ
SANAT VE TASARIM ANABİLİM DALI

1960 SONRASI RESİM SANATINDA HİPERREALİST EĞİLİMLER

Dilber BELTEN
ORCİD: 0000-0002-0261-9347

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Emre ŞEN

Program:

Bu çalışma (tezi destekleyen kurumun adı) tarafından (Proje No) nolu Yüksek Lisans tez projesi olarak desteklenmiştir.

Çankırı – 2022

İçindekiler

1. GİRİŞ 1
   1.1. Problem Cümlesi 1
   1.2. Araştırmanın Amacı 2
   1.3. Araştırmanın Önemi 2
   1.4. Araştırmanın Sınırlılığı 3
   1.5. Araştırmanın Yöntemi 3
2. HİPERREALİZM AKIMI 5
   2.1. Hiperrealizm Akımını Hazırlayan Etkenler 5
   2.2. Tanım Olarak Hiperrealizm 8
3. HİPERREALİZM AKIMINDA KULLANILAN TEKNİKLER 11
   3.1. Karanlık Kutu (Camera Obsruca) 12
   3.2. Havalı Püskürtme (Airbrush Aleti) 17
4. HİPERREALİZM AKIMI SANATÇILARININ KONU SEÇİMİ 20
   4.1. Natürmort Tarzı Eser Veren Ressamlar 20
   4.2. Figüratif Portre Tarzı Eser Veren Ressamlar 25
   4.3. Manzara Tarzı Eser Veren Ressamlar 30
5. 1960 SONRASI TÜRK RESİM SANATINDA HİPERREALİST EĞİLİMLER 35
   5.1. 1960 Öncesi Resmi Sanatı 35
   5.2. 1960 Sonrası Resim Sanatında Hiperrealizm 42
6. 1960 SONRASI DÖNEMDE HİPERREALİST TARZDA ESER VEREN TÜRK SANATÇILAR 42
   6.1. Nur Koçak 42
   6.2. Mustafa Sekban 46
   6.3. Taner Ceylan 49
   6.4. Cömert Doğru 55
   6.5. Mustafa Yüce 61
7. 1960 SONRASI DÖNEMDE HİPERREALİST TARZDA ESER VEREN YABANCI SANATÇILAR 66
   7.1. Robert Cottingham 66
   7.2. Don Eddy 68
   7.3. Richard Estes 68
   7.4. Audrey Flack 70
   7.5. Jack Mendenhall 72
8. DİSİPLİNLER ARASI ALANLARDA HİPERREALİZM AKIMI 73
   8.1. Heykel Sanatında Hiperrealist Tarzda Eser Veren Ressamlar 73

8.1.1 Ron Mueck 73
8.1.2 John de Andrea 74
8.1.3 George Segal 75
8.1.4 Duane Hanson 75
8.2. Seramik Sanatında Hiperrealist Tarzda Eser Veren Ressamlar 76
8.2.1 Marılyn Levin 77
8.2.2 Richard Shaw 78
8.2.3 Christopher Davit Whıte 79
8.2.4 Victor Spinski 79
SONUÇ 81
KAYNAKÇA 84
GÖRSEL KAYNAKÇA 85
ÖZGEÇMİŞ 93

BİLİMSEL ETİK BİLDİRİMİ

Yüksek Lisans tezi olarak hazırladığım 1960 Sonrası Resim Sanatında Hiperrealist Eğilimler adlı çalışmanın öneri aşamasından sonuçlanmasına kadar geçen süreçte bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle uyduğumu, tez içindeki tüm bilgileri bilimsel ahlak ve gelenek çerçevesinde elde ettiğimi, tez yazım kurallarına uygun olarak hazırladığım bu çalışmamda doğrudan veya dolaylı olarak yaptığım her alıntıya kaynak gösterdiğimi ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu beyan ederim.

… / … / 2021

İmza

Dilber BELTEN

TEZ KABUL VE ONAY

ÇANKIRI KARATEKİN ÜNİVERSİTESİ
GÜZEL SANATLAR ENSTİTÜSÜ

Dilber BELTEN tarafından hazırlanan 1960 Sonrası Resim Sanatında Hiperrealist Eğilimler başlıklı bu çalışma, 21.05.2022 tarihinde yapılan Tez Savunma Sınavı sonucunda oybirliğiyle başarılı bulunarak jürimiz tarafından Sanat ve Tasarım Anabilim Dalı Programında Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

TEZ JÜRİSİ ÜYELERİ

Danışman : Dr. Öğr. Üyesi Emre ŞEN İmza: ……..

Üye : Doç. Dr. Attila DÖL İmza: ……..

Üye : Dr. Öğr. Üyesi Ahmet Hakan YILMAZ İmza: ……..

ONAY

Bu tez, Çankırı Karatekin Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü Yönetim Kurulunun ...../…./..... tarih ve ….. sayılı oturumunda belirlenen jüri tarafından kabul edilmiştir.

Prof. Dr. Muhammed Emin SOYDAŞ
Enstitü Müdürü

TEŞEKKÜR

Çankırı Karatekin Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sanat ve Tasarım Anabilim Dalı bünyesinde hazırlanan bu çalışma ‘‘1960 Sonrası Resim Sanatında Hiperrealist Eğilimler’’ konusunu içermektedir.

Bu çalışmamı meydana getirirken danışmanlığımı üstlenen ve araştırmamın en başından sonuna gelene kadar emeğini, tecrübesini ve bilgisini esirgemeyen Sayın Hocam Dr. Öğr. Üyesi Emre Şen’e, eğitim hayatım boyunca desteğini ve emeğini hiç esirgemeyip beni yönlendiren, yetişmemde büyük katkısı olan Sayın Hocam Doç. Dr. Attila Döl’e ve bütün hocalarıma teşekkürlerimi sunmayı bir borç bilirim.

Çalışmama ve eğitim hayatıma en büyük desteklerini sağlayan, çalışmamı tamamlamam konusunda moral ve motivasyonumu üst düzeyde tutmama yardımcı olan ve beni bugünlere kadar getiren, maddi ve manevi unsurları hiçbir zaman esirgemeyen canım babam Mehmet Emin Belten’e, benimle beraber sevinç ve heyecanıma ortak olan, desteğini hiçbir zaman esirgemeyen en kıymetli varlığım annem Felek Naz Belten’e ve ailemin diğer üyelerine sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

05/05/ 2022 Dilber BELTEN

ÖN SÖZ

…./…./ 20...

Dilber BELTEN

Resim sanatı, kendisini toplumun değerleri içerisinde değişik biçimlerde göstermektedir. Yerli ve yabancı bütün ressamlarında hayal ettiklerini ve gözleri ile gördüklerini değişik tarzlarda seyirciye aktarmasıdır. Bu yüzden resim sanatı ve içinde bulunduğumuz kültür birbirini etkilemektedir. Resim sanatı ve içinde yaşamış olduğumuz kültürel değerlerimiz resim sanatı ile bir tutulmaktadır.

Teknolojinin kendisi ile beraber getirmiş olduğu farklılıklar ve sanatın buna olan bağlılığı her geçen gün daha da hızlı bir biçimde meydana gelmektedir. Bunun en güzel örneklerinden biride Camera Obsruca yani Karanlık Kutunun keşfedilip sanatçılar tarafından kullanılmasıdır. Daha sonraki yıllarda Camera Obsruca'nın gelişip daha etkili bir alete dönüşmesi ile beraber resim sanatındaki önemi giderek artış göstermiş ve hala günümüzde de tercih edilmektedir.

Bu çalışma ile asıl hedefimiz Hiperrealizm sanatı etrafında yer alan yerli ve yabancı ressamları belirleyerek bu ressamların ve çalışmalarının Hiperrealizm akımının gelişimi sürecindeki değerini belirlemektedir. Hedefe ulaşmak için bu tezde, ilk olarak Hiperrealizm akımının tanımına yer verilmiş devamında Hiperrealizm alanında eser veren ressamların biyografilerine yer verilmiştir. Sonrasında ressamların yapmış oldukları çalışmalar araştırılıp inceledikten sonra ressamların savunmuş oldukları sanat akımları saptamalarımız doğrultusunda, farklı farklı makale, tez, kitap ve ansiklopedilerde bulunan bilgiler istikametinde incelenmiştir.

ÖZET

Tezin Başlığı : 1960 Sonrası Resim Sanatında Hiperrealist Eğilimler
Tezin Yazarı : Dilber BELTEN
Danışman : Dr. Öğr. Üyesi Emre ŞEN
Tezin Türü : Yüksek Lisans

"1960 Sonrası Resim Sanatında Hiperrealist Eğilimler" başlıklı bu çalışmada, 20. yy. da fotoğrafın ana obje olarak ele alınıp tuvale birebir yansıtılma çabası ile ortaya çıkan Hiperrealizm akımı ele alınmıştır. Hiperrealizm akımı sanatçılarının geleneksel fırça kullanımından meydana getirilen çalışma yöntemleri üzerinde durulmuştur. Öncelikle Hiperrealizm akımının tarihsel gelişimi ve sanatçıların yapmış oldukları çalışmaları ayrıntılı bir şekilde incelenmiştir. Konu olarak seçilen Hiperrealizm 'in içeriğine değinilmiş ve bu akımın zemin üzerinde çalışılmasında kullanılan çeşitli materyallerden bahsedilmiştir.

Akımın yerli ve yabancı bazı Hiperrealist sanatçıların kullandığı yöntemleri, teknikleri hakkında açıklamalar çalışmaları ile birlikte yapılmıştır. Hiperrealizm akımının genel tanımı, sanatçı çalışmaları, genel bakımı hakkında çeşitli açıklamalar yapılmıştır. Devamında Hiperrealizm tekniği ile uygulanan çeşitli çalışma yöntemleri açıklanmıştır. Portre yönteminin tanımı, Hiperrealizm sanatçılarının yapmış olduğu çalışmaların Hiperrealizm akımına etkisi üzerinde durulmuştur. Daha sonra Hiperrealist sanatçıların çalışmalarında uyguladıkları teknikler incelenmiştir. Sanatçıların portre ile uygulamış oldukları farklı yöntemler açıklanmıştır. Araştırmanın sonuç kısmında, Hiperrealist sanatçıların fotoğraf görüntüsünü yüzey üzerinde yakalamalarında kullandıkları geleneksel fırça tekniğine ve portre üzerindeki etkisine değinilmiş, kolaylıkları üzerinde durulmuştur. Hiperrealist eğilimde, izleyicinin en çok merak ettiği unsurlardan bir tanesi olan teknik ayrıntılar esas itibariyle açıklanmaya çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Hiperrealizm, Foto-gerçekçilik, Resim Sanatı, Resim.

ABSTRACT

Thesis Title	**:** Hyperrealist Tendencies in Painting After 1960
Author	**:** Dilber BELTEN
Supervisor	**:** Dr. Instructor Member Emre ŞEN
Thesis Type	**:** Master's

In this study titled "Hyperrealist Tendencies in Post-1960 Painting Art", the Hyperrealism movement, which emerged in the 20th century with the effort of taking photography as the main object and reflecting it on the canvas, is discussed. The working methods of the artists of the hyperrealism movement, which are created from the use of traditional brushes, are emphasized. First of all, the historical development of the Hyperrealism movement and the works of the artists were examined in detail. The content of Hyperrealism, which was chosen as the subject, was mentioned and various materials used in the study of this movement on the ground were mentioned.

Explanations about the methods and techniques of the movement used by some local and foreign Hyperrealist artists were made together with their studies. Various explanations have been made about the general definition of the hyperrealism movement, the artist's work, and its general care. In the following, various working methods applied with the Hyperrealism technique are explained. The definition of the portrait method, the effects of the works of Hyperrealism artists on the Hyperrealism movement are emphasized. Then, the techniques used by hyperrealist artists in their works were examined. The different methods applied by the artists with the portrait are explained. In the conclusion part of the research, the traditional brush technique used by Hyperrealist artists in capturing the photographic image on the surface and its effect on the portrait were mentioned, and their convenience was emphasized. In the hyperrealist tendency, technical details, which are one of the elements that the audience is most curious about, have been tried to be explained essentially.

Keywords: Hyperrealism, Photo-realism, Art of Painting, Painting.

KISALTMALAR

A.B.D. : Amerika Birleşik Devletleri.

D. : Doğum.

K.T. : Karışık Teknik.

M.Ö. : Milattan Önce.

S. : Sayfa

TC : Türkiye Cumhuriyeti

T.Ü. : Tuval Üzerine.

V.B. : Ve Benzeri

Y.Y. : Yüzyıl.

RESİM LİSTESİ

Sayfa

Resim1: Sir Eduardo Luigi Paolozzi - Zengin Bir Erkeğin Oyuncağıydım.....6
Resim2: Linda Nochlin - Realism Now.....8
Resim 3: Louis K. Meisel - 22 Realist.....9
Resim 4: Sidney Janis - Sharp Focus Realism.....10
Resim 5: İbn Al-Haitam (İbnü'l- Heysem) Üç Mum Deneyi.....13
Resim 6: İbn Al-Haitam (İbnü'l- Heysem) Karanlık Kutu Deneyi.....13
Resim 7: Camera Obscura - Taşınabilir Karanlık Kutu.....15
Resim 8: İnsan Gözü ve Karanlık Kutu.....16
Resim 9: Çeşitli boya tabancaları.....18
Resim 10: Havalı Püskürtme (Airbrush) çalışma mekanizmasının basit bir çizimi...19
Resim 11: TG Model Havalı Püskürtme (Airbrush) Mekanizması.....19
Resim 12: Audrey Flack - Royal Flush.....21
Resim 13: Ben Schonzeit, - Red Peppers.....22
Resim 14: Charles Bell - The Ultimate Gumball.....23
Resim 15: Ralph Goings - Coffee and Donut, 2005.....24
Resim 16: Chuck Close – John.....25
Resim 17: Franz Gertsch - At Luciano's House.....26
Resim 18: Gerhard Richter – Betty.....27
Resim 19: Richard Mclean – Sunduster.....28
Resim 20: John Kacere – Maude.....29
Resim 21: Davis Cone – York.....30
Resim 22: Robert Cottingham – Rialto.....31
Resim 23: John Baeder – Blue Beacon.....32
Resim 24: Richard Estes – Tower Bridge, London.....33
Resim 25: Robert Bechtle - 80 Chevy Citation.....34
Resim 26: Osman Hamdi Bey – Kuran Okuyan Kız.....37
Resim 27: Osman Hamdi Bey – İki Müzisyen Kız.....38
Resim 28: Osman Hamdi Bey – Kaplumbağa Terbiyecisi 39
Resim 29: Halil Paşa – Yaşlı Halayık.....40

Resim 30: Süleyman Seyyid – Natürmort.....40
Resim 31: Ahmet Paşa – Otoportre.....41
Resim 32: Şefik – Yıldız Sarayı Şale Köşkü İçerisinden Sedefli Salon.....41
Resim 33: Nur Koçak – Vivre.....43
Resim 34: Nur Koçak – Ebrusan Vitrini.....44
Resim 35: Nur Koçak – Annem, Babam ve Ben.....45
Resim 36: Nur Koçak – Annem ve Ben.....45
Resim 37: Mustafa Sekban – İstavritler.....46
Resim 38: Mustafa Sekban – İhtiyar Adam ve Deniz.....47
Resim 39: Mustafa Sekban – Sandal.....48
Resim 40: Taner Ceylan – Ruhani.....50
Resim 41: Taner Ceylan – 1881.....51
Resim 42: Taner Ceylan – Yalan Dünya.....52
Resim 43: Taner Ceylan – 1553.....52
Resim 44: Taner Ceylan – Self Portrait.....53
Resim 45: Taner Ceylan – New World.....54
Resim 46: Taner Ceylan – Lover.....54
Resim 47: Cömert Doğru - Ultra Hipnoz.....56
Resim 48: Cömert Doğru – Küçük Lokma.....57
Resim 49: Cömert Doğru – Üzgün.....58
Resim 50: Cömert Doğru – Çığlık.....59
Resim 51: Cömert Doğru – Heterochromia.....60
Resim 52: Cömert Doğru – Green Room.....60
Resim 53: Mustafa Yüce – Yaşlı Adam Hasret.....62
Resim 54: Mustafa Yüce – Yaşlı Adam Veda.....63
Resim 55: Mustafa Yüce – Naif Ressam Hüseyin Yüce.....64
Resim 56: Mustafa Yüce – Emir Han.....65
Resim 57: Mustafa Yüce – The Moon.....66
Resim 58: Robert Cottingham – The Spot.....67
Resim 59: Robert Cottingham – Art.....67
Resim 60: Don Eddy – Özel Otopark IV.....68
Resim 61: Richard Estes - Bus reflections.....69
Resim 62: Richard Estes – Manhattan.....70

Resim 63: Audrey Flack – Çarkıfelek.....71
Resim 64: Jack Mendenhall – Turta.....72
Resim 65: Ron Mueck – Woman and Child.....73
Resim 66: Jack Mendenhall – Turta.....74
Resim 67: George Segal - The Dancers.....75
Resim 68: Duane Hanson - Policeman and Rioter.....76
Resim 69: Marilyn Levine - Peegy s Jacket.....77
Resim 70: Richard Shaw - Seated Lady with Blue Shoe.....78
Resim 71: Chrıstopher Davıt Whıte - That Sinking Feeling.....79
Resim 72: Victor Spinski - Cake on the Plate.....80

1. GİRİŞ

Hiperrealizm akımı (Foto-Gerçeklik), 1960'larda ABD"de New York ve Los Angeles gibi sanat ortamlarında ortaya çıkan bir akımdır. Hiperrealizm akımının ilk örnekleri 1960'lı senelerin sonunda galerilerde görülmüştür. Akımın örnekleri ise ilk kez 1973 yılında Isy Brachat tarafından açılmış olan bir sergide sergilenmiştir. Bu akımın sanatçıları, toplumunun kültürünü temsil eden nesnelere ilgi duyan ve eserlerine fotoğraf gerçekliğini veren sanatçıları kapsamaktadır. Bu akımı tanımlamak için Hiper-Gerçekçi(Foto-Gerçekçi), Süper-Gerçekçi ve Keskin Odak Gerçekçiliği gibi birden fazla ad benimsemiştir fakat Hiper-Gerçekçilik yani Foto-Gerçekçilik adı daha çok kabul görmüştür. Ayrıca Hiperrealizm akımı, resim sanatı ile fotoğraf sanatını aynı alanda derleyen değerli bir sanat akımıdır. Bu bağlamda günümüz Hiperrealizm akımı insan ve obje figürlerinden oluşturmuş oldukları kompozisyonu çalışmalarına çok ayrıntılı ve özenli bir biçimde gerçeğinden daha da gerçekçi bir biçimde aktarılmıştır. Akımın sanatçıları bu mertebeden sonraki dönemlerde resim sanatında etkin bir unsur gibi değişik bölgelerde çekilmiş olan fotoğraflardan yararlanmışlar ve hala günümüzde bile fotoğraftan yararlanılarak eserler üretilmektedir.

1.1. Problem Cümlesi

Hiperrealizm Akımının tanımını, sanatçıların kullanmış olduğu teknikleri ve eserlerini inceleyen bu çalışmada; Hiperrealizm Akımının Resim Sanatına ne gibi katkıları olmuştur ve ne türlü aktarılmıştır? Günümüz Hiperrealizm akımı insan ve obje figürlerinden oluşturmuş oldukları kompozisyonu çalışmalarına çok ayrıntılı ve özenli bir biçimde gerçeğinden daha da gerçekçi bir biçimde aktarılmış olan Hiperrealizm akımının yerli ve yabancı sanatçıları kimler? Bu sanatçılar Hiperrealizm akımını ne yönden tefsir etmişlerdir? Nasıl eserler meydana getirmişler ve hangi tekniği kullanmışlardır?'' şeklinde ortaya çıkan problemler üzerinde durulmuştur. Hiperrealistlerin birkaç çalışmalarını meydana getirmede faydalandıkları teknolojik bilgiler ve Hiperrealizm hakkında yeterli bilgi olmaması ve belli bir kaynak olmaması da problem olarak algılanarak Hiperrealizm akımının

tanımı ve akıma öncülük eden yerli ve yabancı sanatçıların oluşturmuş olduğu eserler üzerinde durulmuştur.

1.2. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın genel amacı 1960 Sonrası Resim Sanatından yola çıkarak Hiperrealist tarzda ortaya çıkarılan sanat çalışmaları, ressamları, akımda yararlanılan teknikler ve nihai olarak akımın ortaya çıktığı zamanın göstermiş olduğu bir yol haritasını oluşturmaktadır. Bu amaçlara ulaşmak için aşağıda belirtilen problemler sorgulanmıştır.

- → 1960 sonrası resim sanatında Hiperrealist eğilimler hangi sebeple yoğun bir biçimde kullanılmaya başlamıştır?
- → Hiperrealizm Akımının Resim, Heykel ve Seramik sanatına ne gibi katkıları olmuştur ve ne türlü aktarılmıştır?
- → Hiperrealizm akımı yerli ve yabancı sanatçıları kimler?
- → Bu sanatçılar Hiperrealizm akımını ne yönden tefsir etmişlerdir
- → Nasıl eserler meydana getirmişlerdir ve hangi tekniği kullanmışlardır?

1.3. Araştırmanın Önemi

Modern kalıplar içinde varlığını devam ettiren Hiperrealizm akımı, 19. Yüzyıl'ın ortalarına doğru sanat camiası ile tamamen özdeşleşmeye başlamıştır. Bunların en net örneklerinden birisi Louis K. Meisel'in ilk Hiperrealist sergi 1970 yılında New York Whitney Amerikan Sanat Müzesi'nde açmış olduğu "22 Realist" sergisidir. Bunlardan yola çıkarak, yurtiçinde ve yurtdışında Hiperrealist tarzda eserler üreten sanatçıların tanınması, ayırt edilen çalışmalarının incelenmesi, akımın tanımına yer verilmesi, yeni nesillere yararlı olması, rehberlik etmesi yönünden kayda değer bulunmaktadır.

1.4. Araştırmanın Sınırlılığı

Bu tezin incelenmesi; 1960 yılından bugüne kadar Hiperrealist tarzda eser üreten ressamların kullanmış oldukları teknikleri, konu seçimlerini ve Hiperrealizm akımının 1960 yılı sonrası resim sanatındaki yeri ve disiplinler arası alanlardaki gelişimi ile sınırlıdır. Hiperrealizm akımını savunan yerli Hiperrealizm sanatçılarından Nur Koçak, Mustafa Sekban, Taner Ceylan, Cömert Doğru ve Mustafa Yüce' nin yapmış olduğu eserlerle ve yabancı Hiperrealizm sanatçılarından Robert Cottingham, Don Eddy, Richard Estes, Audrey Flack ve Jack Mendenhall'ın meydana getirmiş olduğu eserlerin incelenmesi ile sınırlandırılmıştır. Disiplinler arası alanda Heykel Sanatında Hiperrealist tarzda eser üreten Ron Mueck, John de Andrea, George Segal ve Duane Hanson yapmış olduğu bir eserler ve Seramik Sanatında Hiperreaalist tarzda eser oluşturan Marılyn Levin, Richard Shaw, Christopher Davit White ve Victor Spınskı'nın yapmış olduğu birer çalışma ile tezimiz sınırlandırılmıştır.

1.5. Araştırmanın Yöntemi

Araştırma yapan bireylerin birden fazla alan için daha rahat araştırma yapması için genel tarama modelinden faydalanılmıştır. Araştırmaya ilk olarak yaygın literatür taraması yaparak gerekli kaynaklar bulunmuştur. Uluslararası makale, tez, kitap, internet vb. kaynaklar aracılığıyla elde edilen bilgiler kullanılmıştır. Genel taramanın kullanıldığı bu araştırmada nitel araştırma teknik ve yöntemlerinden yararlanılmıştır. Araştırma sekiz ana bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde giriş ile ilgili bilgilere yer verilmiştir. İkinci bölümde, Hiperrealizm başlığı altında Hiperrealizm akımını hazırlayan etkenlere ve Hiperrealizm Akımının tanımına yer verilmiştir. Üçüncü bölümde Hiperrealizm Akımında Kullanılan Teknikler ve dördüncü bölümde Hiperrealizm akımı sanatçılarının konu seçimine değinilmiştir. Beşinci bölümde, 1960 Öncesi ve Sonrası Türk Resmi Sanatında Hiperrealist Eğilimlere değinilmiştir. Altıncı bölümde, 1960 sonrası Türk Resim Sanatında Hiperrealist Eğilimler başlığı altında Türk ressamlarımız Nur Koçak, Mustafa Sekban, Taner Ceylan, Cömert Doğru ve Mustafa Yüce'nin hakkında bilgilere yer verilip yapmış oldukları

çalışmalarından bahsedilmiştir. Daha sonra yabancı ressamlardan Robert Cottingham, Don Eddy, Richard Estes, Audrey Flack, Jack Mendenhall hakkında bilgilere yer verilip yapmış oldukları çalışmalarından bahsedilmiştir. Daha sonra farklı alanlarda Hiperrealizm akımı incelenip sanatçılarının eserleri incelenmiştir. Bu araştırmalar yapılırken uluslararası kitap, dergi, makale, tez, internet gibi kaynaklardan faydalanılarak araştırma yapılmıştır. Kitap, makale, tez ve internet ağırlıklı kaynaklara ağırlık verilmiştir. Son olaraktan araştırma; sonuç, kaynakça ve ek bölümleriyle sonuçlandırılmıştır.

2. HİPERREALİZM AKIMI

2.1. Hiperrealizm Akımını Hazırlayan Etkenler

1960'ların ilk yarısında, ekonominin dünya genelinde girmiş olduğu çıkmazlığı ve sanayi devrimi ile beraber meydana gelmiş, yenidünya ile uyumunun lokomotifi olarak bilinen tüketim isteğini azaltmıştır. Bu nedenle Hiperrealizm akımı sanatçıları Amerika Birleşik Devletleri'nin tüketim şekilleri isteğini yeniden yükseltmek amacıyla çok çarpıcı tanıtım yollarına müracaat etmişlerdir. Bu sebeple toplumsal hayatla paralel bir şekilde sanat üzerindeki gelişmelerle çağın sosyal bünyesiyle bağdaşmaktan başka çaresi kalmamıştır. Öncelik verilen tüketimin ve seri üretimin güncel dünya düzeninde sanat ve nesnesinin tüketimin yapı taşlarından birini meydana getirerek sıradan oluşunu kabul edip yükseltecektir. Çağın sosyal şartlarına sadık olarak sanatta meydana gelen bu aksi cevaplar, akımın hakiki benliğini ve kendi özünü 1960'ların ortasında açık bir şekilde İngiltere'de ortaya çıkarmış olsa da, ilk aksi cevap 1960'ların başlarında gelmiştir (Aydın, 2009). O senelerde kimi grup ve ressamlar, seçkin sanat düşüncesine veya gelenek anlayışına, kimi zaman komik eleştiri, kimi zaman küçümseme, kimi zamanda aşağılama barındıran ayaklanmanın uzun zamandır başkaldırmasına sebep olmuştur. Marcel Duchamp tarafından 20. Yüzyılda New York Bağımsız Sanatçılar Sergisi'nde sergilemiş olduğu pisuarı ile bütün cihanı şaşkın bir hale düşürmüştür (Aydın, 2009). Sanatçının sergilemiş olduğu eserin hazır yapılmış materyallerden oluşması bir tarafa, kullanılan materyalin idrar aracıdan meydana gelmesi Heykel Sanatı ve Klasik Resim Sanatına gelen çetin bir darbe olmasına neden olmuştur (Aydın, 2009). Marcel Duchamp bu yaşananlardan kısa bir süre sonra Rönesans döneminin en itibarlı çalışması olarak bilinen Mona Lisa tablosunun üzerine yapmış olduğu keçi sakalı ve bıyık ile eseri basitleştirmesi çok daha önemli, büyük münakaşalara neden olmuştur. Bunları müteakiben sanatçı Mona Lisa eserini yemek daveti üstünde hiçbir oynama yapmadan oyun kartpostalı biçiminde değerlendirmesi ürünün havasını tümüyle farklılaştırır (Aydın, 2009:115-116). Bundan böyle sanatta yemek yeme eylemi gibi tüketilir bir olgu olmuştur. Tekrardan biçimlenen bu sanat gerçekliğini, nesnelliğini Rönesans döneminin benzerlerinin bir örneği olan kadın yüzünden elde etmiştir.

Kadın da tüketimin nesnelerinden biri haline gelmiş ve bir menü olarak karşımıza konmuştur (Aydın, 2009:115).

1960'ların başında başkalaşan bu sanat düşüncesi esasen İskoçyalı İngiliz heykeltıraş Sir Eduardo Luigi Paolozzi'nin meydana getirmiş olduğu "Zengin Bir Erkeğin Oyuncağıydım" isimli çalışması ile ilk kez orijinal ismi "Pop Art" almıştır.

Görsel 1: Sir Eduardo Luigi Paolozzi - Zengin Bir Erkeğin Oyuncağıydım – 1947, Kolaj Çalışması

Sir Eduardo Luigi Paolozzi'nin çalışmasında yararlandığı figür, nesneleri arasında bağlantılı bir ilişki bulunmamaktadır. Lakin eserinin üzerine yazmış olduğu "POP!" kelimesiyle gelecek yıllarda "POP-ART" diye zikredilmektedir. Aynı zamanda yeni asrın en fazla yankı uyandıran akıma isim öncülüğü yapmaktadır. Sanatçı yapmış olduğu eserini her ne kadar ''Sürrealist'' diye tarif etse bile eserin üstünde kullanılmış olan nesne ile figürler ileriki çağlarda ressamların genel olarak yararlanacağı simgelerin muhbiri olmuşlardır. Sir Eduardo Luigi Paolozzi'nin de aralarında yer aldığı "Bağımsız Grup" adındaki camia, eserlerinde güncel Amerikan medeniyetine ilişkin günlük yaşamda değişik alanlarda kullanılan materyalleri değerlendirmişlerdir. 1950 yılında İngiltere'de türeyen bu düşünce aşağı yukarı 10 sene sonra Amerika Birleşik Devletinde daha kuvvetli ve net bir biçimde kendini ortaya çıkarmıştır (Aydın, 2009).

Marcel Duchamp'ın aşağı yukarı 40 sene önce ''pisuarı'' sanatın bir öğesi olarak çalışmaya başlaması, pop art akımına da yol göstermiştir. Sanatçının göstermiş olduğu bu yol ile Robert Rauschenberg, Roy Lichtenstein, Andy Warhol gibi isimler esin kaynağı olarak çağdaş bir anlatımlar günümüze gelir. II. Dünya Savaşından sonra bu kuşaktaki ressamalar, çağdaş endüstrinin artan şiddetine bağlı olarak yoğaltım hakikatine dayanmış reklam medeniyetinin bütün bilgilerini değerlendirirler (Aydın, 2009). İngiltere'den ayrı bir biçimde Amerikalı ressamalar çalışmalarını gerçeğin dışına çıkarmadan topluluk medeniyetine ait bütün simgeleri mütecaviz ve merhametsiz bir biçimde değerlendirirler. Kentleşme ile birlikte meydana gelen anakentlerin güncel aletleri koşutlarında ortaya çıkan güncel medeniyet ve ekonomi düşüncesi, sanatın gereksinimi olan makul ortamı sağlamıştır. Bu manada tanıtımcılar, güncel ekonomilerin oluşturduğu endüstri yapıtlarının bitirilme sürecini hızlandırmaya dayalı güncel bir kesimdir. En cezbedici görünüş, en iyi reklam ve en çarpıcı renk en muvaffakiyetli tanıtım ile benzer bir mana haline gelmiştir. Güncel kesim, yevmiye olan normal nesneleri abideleştirmek amacıyla karakterleri daha farklı, daha yalın tekniklerle çok fazla sayılan renk tatbikatlarını yasallaştırmışlardır. Asıl gaye, kullanımın ilk oyuncusu vaziyetindeki kişilerin hafızalarındaki bu izlenimi ve savunduğu yapıtın izini bırakmaktadır. Kıyafetlerden yiyeceklere, içecekten petrole kadar bütün tüketim malzemeleri tanıtım camiasının kanıtları haline gelmiştir. Çağın ressamlarının ilk malzemelerinden olan fotoğrafın desteği baskı tekniği ile günlük yaşamda kullanılan her şeyi gösterişli bir biçimde tekrardan oluşturmaya başlamıştır. Bütün bu değişikler, değerler veya güncel camia bu akımın ressamları sayesinde sanata dönüşmektedir. Bu akımı ilk savunan ressamların asıl amacı, güzide sanat ile hayat arasında bulunan yadırganmayı yok etmektir (Aydın, 2009).

Güncel dönemin etkin sanat davranışları içinde en kuvvetlisi olarak benimsenen, mücerret yönelimlerle koşut bir biçimde büyüyen pop art akımı meydana getirdiği eserlerden de anlaşıldığı gibi Figüratif sanat yeniden ruznameye gelmiştir. 1960 yılından sonra Figüratif Sanat değişik bölümlere bölünerek kompleksli ve bereketli bir yol seyretmiştir. İlerleyen yıllarda Warhol ve Lichtensteins gibi Pop Art tarzında eserler veren birden fazla ressam nesneden, figürden, fotoğraftan yararlanarak Hiperrealizm akımının en üst boyuta ulaşmasını sağlamıştır (Aydın, 2009:118-119).

2.2. Tanım Olarak Hiperrealizm

1960'larda Amerika Birleşik Devletleri'nin Los Angeles, New York vb. sanat camialarında meydana gelip kendini ortaya çıkaran Pop Art ressamları, geniş kitlelere ulaşılmasını ve iletişim kurulmasını sağlayan araçları eserlerinde kullanmalarıyla beraber güncel bir sanat anlayışı ile hiperrealizm akımının meydana gelmesine yol açmıştır. 1960'larda biçimler ve renklerin, benzeri olmayan ya da öznel kullanımı ile meydana getirilen eserlerin tersine modernizim ile beraber figüratif resim sanatının da resim sanatından çıkarılması, Pop Art ressamları aracılığıyla tekrardan söz konusu olmuştur. Bu vasıtayla, hiperrealist ressamların fotoğraf aracılığı ile resimleri tuvale hiç bozmadan aynı şekilde yansıtarak ''Hiperrealizm Akım'ının'' meydana geldiği söylenmektedir. Hiperrealizm akımı resim sanatında ''Yeni-Gerçekçilik, Süper-Gerçekçilik, Foto-Gerçekçilik, Keskin Odak Gerçekçiliği ya da Süper-Realizm'' gibi isimler ile de bahsedilmektedir (Akkaya, 2017:3). 1920'de ilk kez ortaya çıktığı bilinse de aslen parlayıp yükselişe 1968 yılında geçmiş ve ilk defa Louis K. Meisel eserlerinde hiperrealizm akımını kullanmıştır. Richard Estes ile Charles Chuck Close'nin eserlerini gören Louis K. Meisel, bu ressamların tarzlarının foto-gerçekçiliği aktardığını dile getirmesiyle beraber yapılan bu eserleri Hiperrealist olarak isimlendirildiği ortaya sürülmektedir. (Meisel, 1980: 12) Hiperrealizm Akımı 1968 yılında Linda Nochlin'in New York Vassar Kolejinde meydana getirmiş olduğu "Realism Now" adlı sergisi ile ismini ilan etmiştir.

Görsel 2: Linda Nochlin - Realism Now (1968).

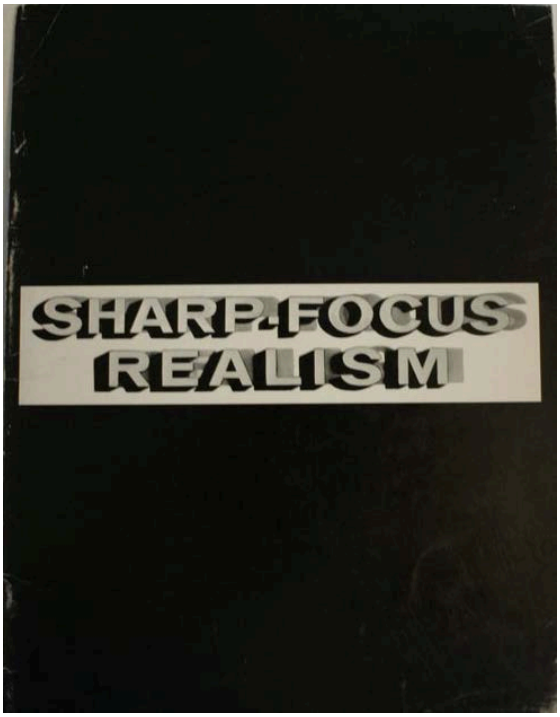
İlk Hiperrealist sergi Louis K. Meisel'in 1970 yılında New York Whitney Amerikan Sanat Müzesi'nde açmış olduğu "22 Realist" sergisidir.

22 Realist heykeltıraş ve sanatçılardan meydana gelen sergisinin ressamları; Richard Estes, Charles Chuck Close, Richard Mclean, William Bailey, Robert Betchle, Richard Joseph, Sidney Tillim, Philip Pearlstein, Donald Perlis, Molcolm Morley, Paul Wiesenfeld, Maxwell Handler, John Clem Clarke, Paul Staiger, Harold Bruder, Gabriel Laderman, Howard Kaınowitz, Donald James Wynn, Jack Beal, Audrey Flack, Alfred Leslie ve Arthur Elias'tir (Gökduman, 2011: 8).

Görsel 3: Louis K. Meisel - 22 Realist (Katalog Kapağı)

Hiperrealizm akımı 1972 yılına gelince Sidney Janis 'in sanatevi'nde gerçekleşen ''Keskin Odak Gerçekçiliği'' (Sharp Focus Realism) gösterimi (sergisi) ile etkisi sürmüştür. Sanatçının hazırladığı bu sergide yer alan sanatçılar; Noel Mahaffey, Paul Sarkisian, Paul Straiger, Philip Pear Istein, Ralph Goings, Richard Estes, Richard Mclean, Robert Cottingham, Robert Graham, Ron Kleemam, Stephan Posen, Tom Blachwell, Willard Miggette, Duone Honson, Evelyn Toylor, Guy Johnson, Howord Kanovit, Jann Howorth, John De Andrea, John Mandel, John Salt, Lowell Nesbitt, Malcolm Morley, Marylin Levine, Michelangelo Pistoletto, David Parrish Don Parrish, Don Eddy ve Claudio Brovo'dur (Gümülcine, 2013: 21-22).

Görsel 4: Sidney Janis - Sharp Focus Realism (Katalog Kapağı)

Louis K. Meisel 1973'te Hiperrealist sanatçıların eserlerinden meydana gelen geniş koleksiyonu olan Stuart M. Speiser'in arzusu üstüne hiperrealist ressamları ifade eden 5 maddeden oluşan bir tanımlama geliştirmiştir.
Bu maddeler:

1. ‘‘Hiperrealistler verilerini toplamak için kamera ve fotoğraf makinesi kullanır.
2. Hiperrealistler verilerini tuvale aktarmak için mekanik veya yarı mekanik araçlar kullanır.
3. Hiperrealistler çalışmalarında fotoğrafik etkiyi yakalamak için teknik güce sahip olmalılar.
4. Bir sanatçının tam anlamıyla Hiperrealist olarak sayılabilmesi için 1972'ye kadar bir hipergerçekçi olarak iş sergilemiş olması gerekmektedir.
5. Sanatçı en az 5 yılını Hiperrealizm 'in gelişimine ve sergilerine adamış olmalıdır'' (Gümülcine, 2013: 18-19).

Bu tanımlamalardan da anlaşıldığı gibi Hiperrealist ressamlar eserlerinde fotoğraf etkisini yakalamak için fotoğraf makinası gibi teknoloji aletlerinden yararlanmışlardır. Hiperrealist ressamların esas amacı fotoğraflardaki resimleri nesnel bir bakış açısı ile ele alıp eserlerine aynısını aktarmaktır (Germaner, 1997 - 65). Hiperrealist sanatçılar konu seçiminde kendilerinden önce gelen realist eserler veren sanatçıların uyguladığı gibi eserlerini konunun ilerisine götürmek yerine konularını fotoğraftan seçerek çalışmışlardır. Hiperrealistler konu belirlerken, Pop Art Sanatında görüldüğü gibi günlük yaşamdan mekânlar, figürler, nesneler ve bulunduğu çağın hayat biçimi üzerinde çalışmaya başlanır. Her ne kadar, gerek konu gerek teknik uygulama açısından hipergerçekçi sanatçılar arasında bazı ayrımlar bulunsa da, fotoğraf kullanmanın 6 yanında endüstri ötesi kapitalist tüketici toplum kültürünü ve çevresini simgeleyen nesnelere duydukları ilgi bakımından benzerlik mevcuttur (Eczacıbaşı Sanat Ansiklopedisi, 1997: 601).

Hiperrealizm akımı ressamlarının eserlerinde türlü değişiklikler görülse bile bütün sanatçıların bir tek amaç üzerine eser oluştururlar. Bu da eserlerinde kullanmış oldukları fotoğraf resminin dışına çıkmadan formu, ışığı ve rengi birebir aktarmaktır. Akımın çalışmaları restoranlar, portreler, kadın vücudu, barlar-kulüpler, otomobiller, renkli şekerler, şehir manzaraları, mağaza vitrinleri, kafeler, fast food çeşitleri, dondurmacılar, içecekler, tren istasyonları, natürmortlar ve neon ışıklı tabelalar benzeri fotoğraflardan meydana gelmektedir. Bu akım sanatçılar eserlerinin tümünü nesnel bir yaklaşım ile ele alarak, hiperrealist sanatın esas farkını ortaya çıkarmaktadır.

3. HİPERREALİZM AKIMINDA KULLANILAN TEKNİKLER

Hiperrealizm Akımı kullandığı teknik açısından realizm akımıyla benzerlik gösterse bile, o çağda insanoğlu fotoğraf ile tanışıp kullandığı için, ressamlar benzerlik oranı çok daha fazla olan çalışmalar meydana getirmişlerdir. Fotoğrafı kullanarak tuvale aktardıkları figürleri ressamlar sanatsal yeteneklerinin ve becerilerinin çalışma sırasında yapılan taslakta tabloya aktarılan çizimle fotoğrafın birbirine olan yakınlığı ile oldukça benzer yapılmaya çalışılmıştır. Eserlerde uygulanan ince boya tabakası, fırça darbeleri ve eksiksiz geçişlerin kıymeti oldukça fazladır.

Bundan ötürü Hiperrealist ressamlar eserlerinin taslağını tuvale aktarmak için uzun süren bir uğraş icap etmektedir. Sanatçıların eserlerini bitirme süreleri hafta, ay ve yıl olarak değişmektedir (Gümülcine, 2013: 17).

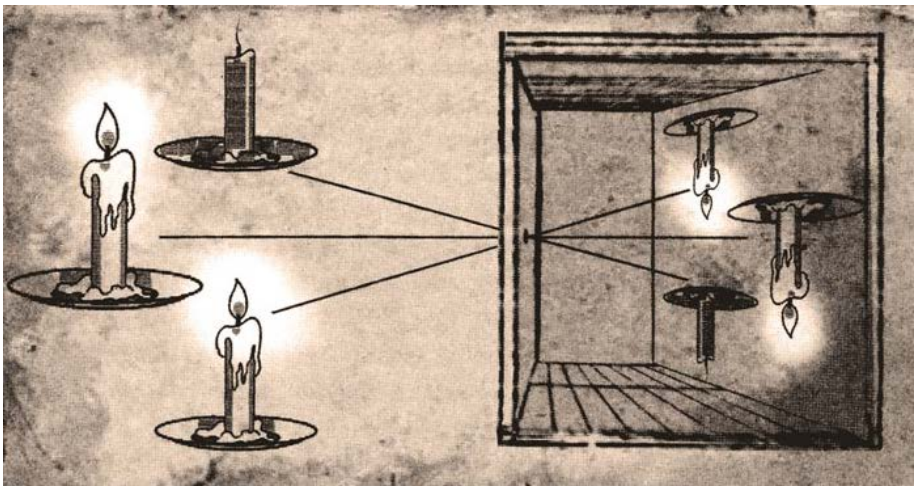
Hiperrealist ressamlar, güncel yaşamda kullanılan standart resim malzemesi olan suluboya, akrilik boya, karakalem ve yağlı boya ile ortaya çıkarılan eserlere zemin hazırlamışlardır. Böylelikle bu malzemelerin dışında güncel hayatta teknolojinin gelişimi ile meydana gelen airbursh aleti, opak aktarıcılar ile kullanılan tuval boyutuyla aynı olan resim çıktılarını değerlendirerek hiper-gerçekçiliği arttırmanın yöntemlerini araştırmışlardır.

3.1. Karanlık Kutu (Camera Obsruca)

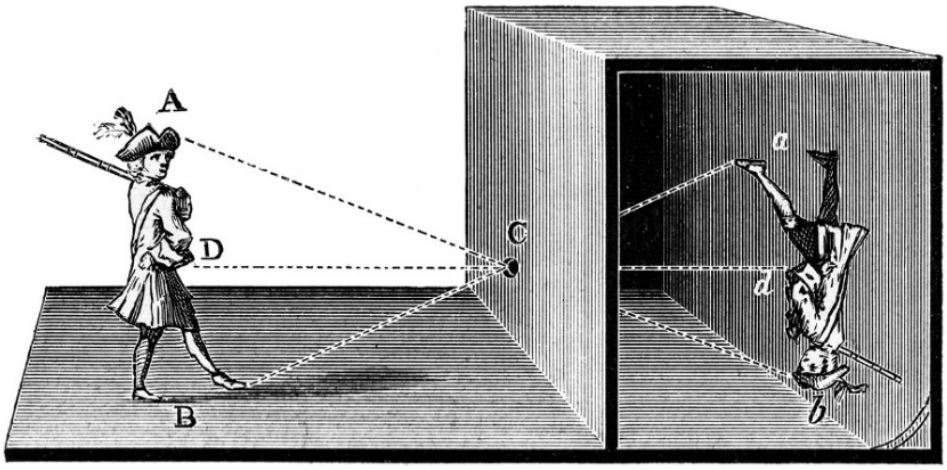
Karanlık Kutu (Camera Obsruca) fotoğrafı objektifi olmayan fotoğraf demektir. Normal fotoğraf makinalarının objektifinde 0,25-1 mm ölçüsünde delik yer almaktadır. Bu delikten ışık girer ve kameranın içinde yer alan ışığa karanlık ortam hazırlayarak ışığın hassas zemin üstüne bir görüntü aktarmasını sağlar. Sıradan bir prensip olarak ışığın giremediği bütün kapalı ortamlara ufak bir iğne deliği ile giren ışık karanlık kutuya (camera obsruca) dönüşmektedir.

Milattan Önce 5. Yüzyıl'da Mo Ti isimli Çinli filozof aracılığıyla ilk kez ufacık delik yardımıyla görüntünün ters tarafına dönüştürüldüğü tespit edilmiştir. Çinli filozof Mo Ti iğne deliği vasıtasıyla ışığın bir araya geldiği bu görüntüye ‘‘Kapalı Değerli Oda’’ veya ‘‘Toplanma Yeri’’ isimlerini koymuştur (Kurt, 2011). Daha sonra 10. Yüzyılda yaşayan ve Arap fizikçi, matematikçi olarak Alhazen ismiyle tanınan İbn Al-Haitam (İbnü'l- Heysem), birbirine benzemeyen üç farklı mumu belli bir şekilde hazırlayarak, üstünde ufak bir delik yar alan perdeyi duvar ile mumların arasına yerleştirmiştir. Işık ile yaptığı düzeneğin arasında etkileşimi ayrıntılı incelediği deneyin sonuna gelen Alhazen, görüntüyü yalnızca ufak delikten geçen ışık yolu ile şekillendirdiğini ve daha sonra sağda duran mumun sol taraftaki duvara bir görüntü yansıttığını notlarının içene kayıt etmiştir (Kurt, 2011:7).

“Işıkların ve renklerin havada ya da benzeri saydam nesnelerde karışmadığı açıktır. Işıkların karanlık bir mekâna geçip, oradaki bir perde üzerine düştüğü bir aralığın (deliğin) önünde farklı uzaklıkta ve şekilde yerleştirilmiş çok sayıda mumun ışığı, mumların konumuna göre farklı şekilde bu perde üzerinde ortaya çıkarlar. Aralıkta doğrusal bir çizgi boyunca geçen her bir mumun görüntüsü perdede tersi bir konumda ortaya çıkar. Eğer mumlardan birisi örtülürse yalnızca o mumun görüntüsü ortadan kalkar; örtü kaldırılırsa ışık geri gelir” (Hammond, 1981: 5).

Görsel 5: İbn Al-Haitam (İbnü’l- Heysem) Üç Mum Deneyi

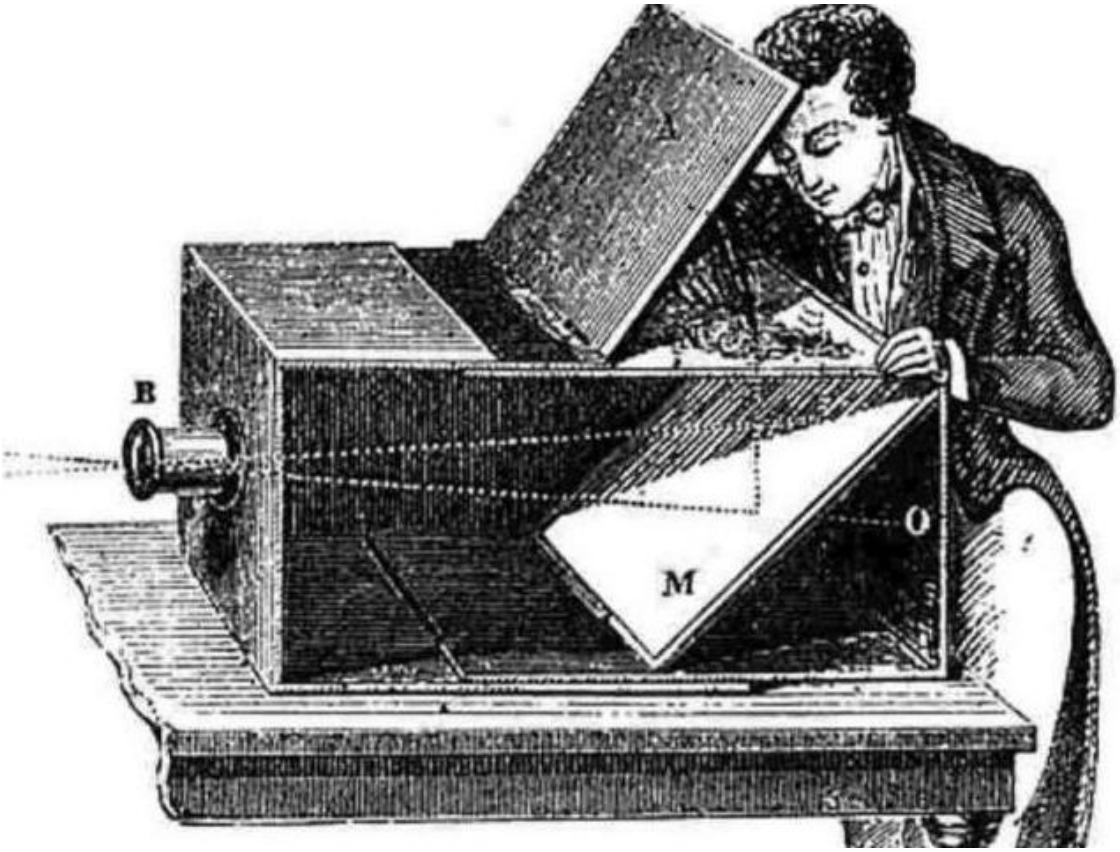
Görsel 6: İbn Al-Haitam (İbnü’l- Heysem) Karanlık Kutu Deneyi

> ‘‘Rönesans'ın büyük ustası Leonardo da Vinci, iğne deliği görüntü oluşumunu perspektifle ilgili çalışmalarında “varsayalım ki, güneş, bir binayı, bir meydanı ya da doğal güzelliğe sahip bir alanı aydınlatsın. Böyle aydınlanan bir mekânın karışında duran, gölgedeki bir evin duvarına minik bir delik açalım; ite o zaman aydınlatılan tüm nesnelerin görüntüleri ışıkla bu delikten taşınır ve evin iç duvarında ters olacak şekilde belirir” ifadesiyle tanımlamıştır’’ (Eczacıbaşı, 2008: 527).

Milanolu fizikçi Girolamo Cardano 1550 yılında ışığın girdiği deliği büyütüp ince kenarlı bir mercek yerleştirerek görüntünün kalitesini güçlendirmiştir. Venedikli araştırmacı Daniele Barbaro farklı boyutlardaki deliklerden meydana gelen sürgü diyaframı ile ışığı kontrol etmede muvaffak olmuştur. Johannes Kepler 1604 yılında bir sonraki fotoğraf makinaların aynalarında daha fazla kullanılmış olan yansımanın kuralını keşfetmiştir. 1620 yıllarında da Karanlık Kutu (Camera Obsruca) taşınabilir bir kamera meydana getirmiştir (Kanburoğlu, 2007: 23).

Yapılan çizimlerin desteği ve etkisiyle çok kısa bir süre ile değişik şekil ve biçimde çok fazla sayıda Karanlık Kutu meydana getirilmiştir. Meydana getirilen bu kamera ile o çağlardaki ressamlar ve acemi ressamlar tarafından her alanda birçok kez yardımcı materyal olarak değerlendirilmiştir. 1636 yılında üç mercekli objektifi Alman matematikçi Daniel Schwenter güçlendirmiştir. 1676 yılında ise farklı bir matematikçi olan Johann Christoph Sturm kara kutunun arkasına koymuş olduğu 45 dereceyi gösteren ayna ile görselin yukarıda bulunan buzlu cama düz bir şekilde yansıtmış ve camın üzerinde saydam bir kâğıt yerleştirip görseli eli ile çizip tuvale, kâğıda veya duvara aktarmıştır (Eczacıbaşı, 2008).

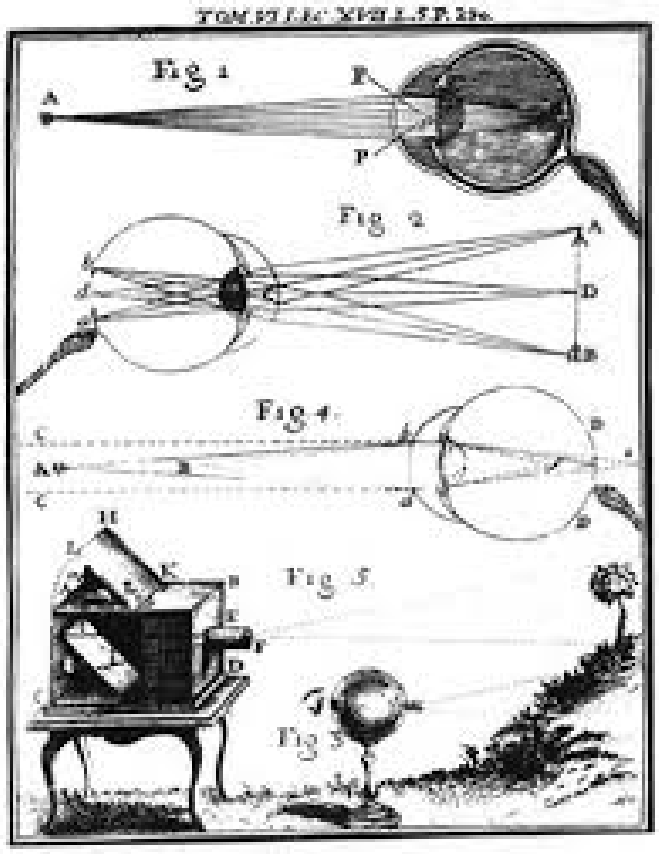
Böylelikle, karanlık kutu sanatçıların çizim yaparken taslağı hazırlamada yardımcı bir materyal olmuş ve yaygın bir biçimde kullanılmaya başlamıştır (Eczacıbaşı, 2008: 527).

Görsel 7: Camera Obscura - Taşınabilir Karanlık Kutu.

Karanlık Kutu (Kamera Obsruca) önceki ile sonraki yılları gözlemlendiğinde zamanla nasıl değişikliğe girdiği gözlemlenmiştir. Geçmiş yıllardan farklı olarak ele alınana görüntüler şimdiki zamana aittir. Anlaşılacağı gibi yapılan eylemin anı ve eylemin sonuç anı aynı zamanın içerisinde meydana gelmektedir. Karanlık Kutu meydana gelmeden önceki zamanlarda böyle bir eylem gerçekleşmemiştir.

Görüntünün bir duvara ya da tuvale birebir aktarılması sürecinde resmetme olayı sona ererken resmetme eylemi sürmektedir ve böylece belirli bir zaman sonra yapılan eylem neticeye ulaşır. Karanlık Kutunun çalışma sistemi nedeniyle konunun üstünden gelmiş olan ışık, gücü ve hızı sebebiyle iki ayrı zaman birbiri ile çakışmaktadır. Bundan ötürü Karanlık Kutu ‘‘Şimdiki Zamanı Sunan Aygıt’’ ismini almıştır (Kılıç, 2008: 60).

Görsel 8: İnsan Gözü ve Karanlık Kutu

17. Yüzyılda gelişimini tamamlayan Karanlık Kutu ışığa daha hassas olan kimyasal nesne içermesi nedeniyle bir asır beklemek zorunda kalmıştır. Gereken kimyasal nesnelerin keşfedilmesinden sonra görselin meydana getirilmesinde hemen hemen aynı zaman diliminde değişik şahıslar tarafından birden fazla teknik gelişmiş ve uygulanmaya başlamıştır.

İnsanoğlu Karanlık Kutudan maddi kazanç elde edebilmek ve çalışmaların yaygın bir hale gelebilmesi için baskı yöntemiyle birden fazla kopya üretmiştir. Lakin Karanlık Kutu bulunmadan önceki yıllarda sanatçılar eserlerini iki boyutlu zemine elleriyle çizerek aktardıkları resim, ressamın tarzının yanı sıra gözünün algılama şekli nedeniyle de katiyen gerçek görüntü ile aynı olmamıştır. Karanlık Kutu icat edildikten sonra göz ile seçilemeyen birden fazla ayrıntı objektif ile yakalanmaya başlanmış ve görüntünün birebir aynısı elde edilmeye başlanmıştır. Bu sebep ile iki boyutlu zemin üstüne aktarılması, eserin çoğaltılması veya diğer resimlerin gerçekliğini etkileyip gözler önüne sermiştir (Kurt, 2011,12).

‘‘Walter Benjamin ‟in ifadesiyle, hakiki olanın kopyası karşısındaki otoritesi sarsılmıştır ve bu iki nedene dayanmaktadır: “Teknik yolla yeniden üretim elle gerçekleştirilene oranla hakiki yapıt karşısında daha bağımsız konumdadır. Teknik yolla yeniden üretim, örneğin fotoğraftaki gibi, hakiki yapıtın insan gözüyle değil ancak ayarlanabilen ve bakış açısını başına buyruk seçebilen objektif tarafından objektifçe saptanabilecek noktalarını ön plana çıkarabilir. İnsan gözünün algılayamayacağı görüntüleri saptayabilir. Birinci neden budur. İkinci olarak, teknik yolla yeniden üretim özgün yapıtın kopyasını yapıtın aslı için düşünülemeyecek konumlara getirebilir. …yapıtın izleyiciye ulaşmasını sağlar. Katedral bir sanatseverin stüdyosuna gelmek için bulunduğu yerden ayrılır…” Walter Benjamin’e göre, burada gücünü yitiren, yapıtın özel atmosferi, ruhu olmaktadır. Yeniden üretim tekniği, yeniden üretilmiş olanı geleneğin alanından koparıp almaktadır ve onun bir defaya özgü varlığının yerine bu kez kitlesel varlığını geçirmektedir... Üretilmiş olanı güncelleştirmektedir’’ (Benjamin, 2009: 53-55).

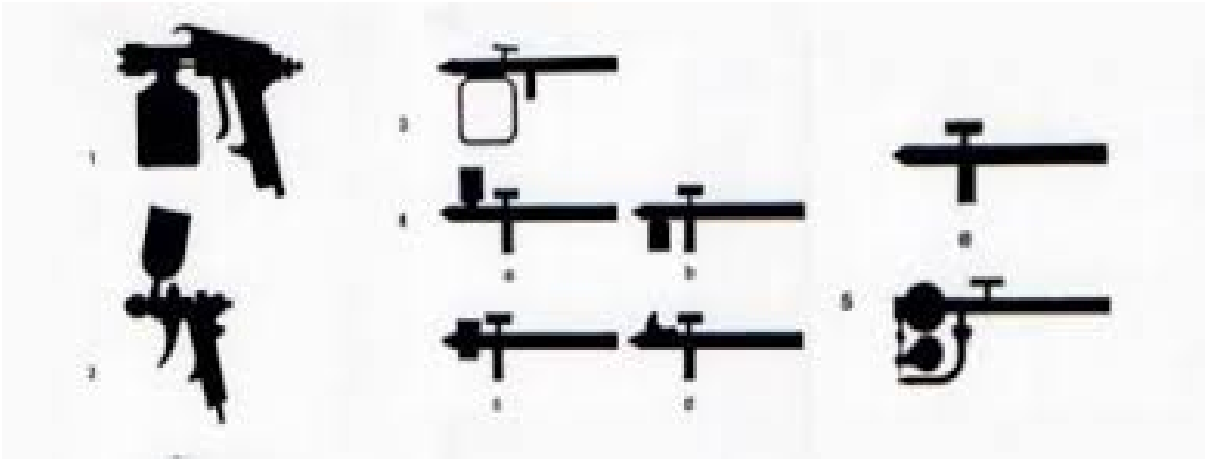
Amerika Birleşik Devletlerinde 1960 yılında ortaya çıkan Hiperrealizm akımı da, resim ile fotoğrafı bir arada buluşturan en değerli akım olarak sanat tarihi içerisindeki konumunu almıştır. Bu akım bir önceki akımlara göre daha değişik bir söylem ile yükseliş göstermiştir. Ressamlar, çalışmalarını fotoğraf yardımıyla yansıma ve gerçeğin birleştirildiği sınıra kadar olgunlaştırmışlar ve gerçekleştirilmesi en mümkün, doğal gerçekçiliğiyle eserler meydana getirmişlerdir.

3.2. Havalı Püskürtme (Airbrush Aleti)

‘‘Havalı Püskürtme (Airbrush Aleti) tekniğinin ana konusu kolay bir şekilde sprey boya tabancasının fikrine dayanmaktadır. Havalı Püskürtme, tekniği bakımından boya haznesinden gelen şiddetli hava yardımı ile moleküllere ayrılmasıyla birlikte havaya karışan boyanın

minik damlalar şeklinde zemin üstüne püskürtülmesiyle meydana gelmektedir'' (Akkaya, 2017: 7)

Havalı Püskürtme (Airbrush Aleti) ve sprey boya tabancası birbiri ile çalışma biçimi olarak benzerlik gösterse de ikisi arasında büyük farklar bulunmaktadır. Genellikle enli ve düz yerleri boyamak amacıyla sprey boya tabancası meydana getirilmiştir. Sprey tabanca boyayı sıçrattığı bölgenin enli olması ile sıçratma tetiğinin nazik olmadığı için yapılan çalışmada ayrıntılı eserler meydana getirmek hemen hemen olanaksızdır. Havalı Püskürtme (Airbrush Aleti) ise nazik, ince detaylı eserler oluşturabilmek için meydana getirilmiştir. Havalı püskürtme ve sprey boya tabancalarından hala günümüzde de farklı biçimlerde kullanılmaktadır (Gümülcine, 2013:8).

Görsel 9: Çeşitli boya tabancaları.

1. ''Boya tabancası – Çok geniş ve düz alanları boyamak için.

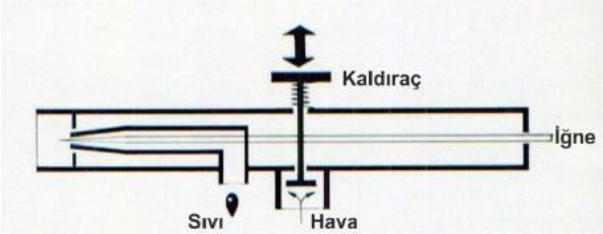
2. Boya tabancası – Geniş alanlar ve bazı detaylı alanları boyamak için.

3. Airbrush – Geniş boya haznesi ile detaylı alanları boyamak için.

4. Airbrushlar – İnce ve hassas alanları boyamak için.

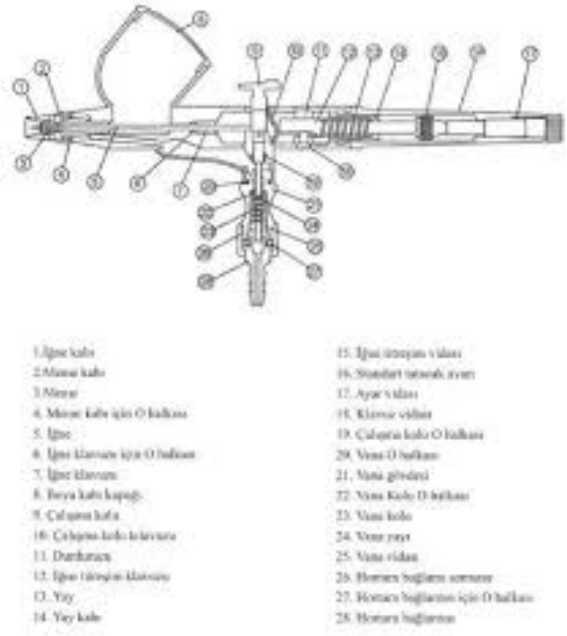
5. Türbin destekli airbrush – Aşırı hassas alanları boyamak ve rütuş için'' (Gümülcine, 2013:9).

Havalı Püskürtme (Airbrush) aletinin nasıl çalıştığına ayrıntılı bir biçimde bakacak olursak, akışkan boya kanalları ve havanın iğne yardımı ile birleştirip damıtarak ve bu biçimde sıçratma şeklinin gerçekleştirilmesiyle meydana gelmektedir. Alt taraftaki görselde de gösterildiği gibi kaldıraç yardımı ile hava pistolen içinde yer alan iğne titreşime geçer. Kaldıraç boyayı sıçratma düzeyine getirince titreşim boyayı moleküllerine ayrıştırır. Daha sonra hava ile bir araya gelerek zemin üzerine sıçratılmasıyla meydana gelmektedir (Gümülcine, 2013:10).

Görsel 10: Havalı Püskürtme Aletinin Çizimi

Havalı Püskürtme (Airbrush) aletini ayrıntılı bir şekilde incelediğimizde; ‘‘*pistole, ana gövde ve birbirinden bağımsız birçok parçanın birleşiminden oluşmaktadır. Örnek olarak TG model bir airbrush pistolesi aşağıda parçaları ile birlikte incelenmiştir’’ (Gümülcine, 2013: 11).*

Görsel 11: TG Model Havalı Püskürtme (Airbrush) Mekanizması.

4. HİPERREALİZM AKIMI SANATÇILARININ KONU SEÇİMİ

Hiperrealizim akımı konu tercihinde değişiklikler sergilese de çalışma tarzları bakımından benzerlikler gösterirler. Farklı ülke ve farklı yerleşim yerlerinden gelen ressamların kendine has bir bildirisi olmayan bu akımla ilgili benzer yönleriyle aynı tesirden etkilenmeleri ve bu tesirleri aynı yöntemler ile tuvale aktarmış oldukları esere yansıtmalarıdır. Böylelikle hiperrealizm akımı sanatçıları aynı çatı altında toplanmıştır. Her ne kadar hiperrealizm akımı sanatçıları konu bakımından değişiklikler göstermiş olsalar da renk, ışık ve biçimi görselde hiçbir değişiklik yapmadan eserlerine birebir aktarmalarıdır (Gümülcine, 2013:23).

> ‘‘Ele aldıkları konular daha çok popüler kültürün veya saplantısal kişisel mitolojinin -motosikletler, restoranlar, barlar, otomobiller, neon tabelalar, insansız şehir manzaraları, bazen de natürmortlar- görüntülerinden oluşmaktadır.404 Işıklı reklam panoları, vitrinler, sıradan yapılar, nikelaj kaplı pırıltılı yüzeyler, değişik kent görüntüleri, mezarlıklarda çürümeye terk edilmiş otomobiller, yeraltı tren istasyonları, dondurmacılar ve kafeteryalar Hiperrealistler’in sıklıkla ele aldığı konulardır. Konu seçimlerinden ve üslubun diğer özellikleri aslında Amerikan sanat geleneğinin parçalarıdır. Amerika resminin tarihsel gelişimi aynı zamanda Amerikan yaşam şeklinin de gelişimidir. Bugün gerçekçiliğe atfedilen birçok nitelik -şatafatlı fırça oyunlarından kaçınma, ayrıntıya olan tutku, soğukkanlı bakış açısı- Amerikan resim hayatında yüzyıllardır süregelmiş özelliklerdir’’ (Aydın, 2009: 124).

4.1. Natürmort Tarzı Eser Veren Ressamlar

1931 doğumlu Audrey Flack, 1940 yılının başında eğitim görüp 1950 yılının sonunda eğitimini tamamlayan sanatçı 1960’ların en iyi sanat programları ile en mükemmel ressamlar yetiştiren Yale Üniversitesinden mezun olmuştur. Tek kadın sanatçısı olan Audrey Flack, hiperrealizim akımı sanatçıları arasından farklılık

göstermesinin en önemli özelliğidir. Bunun yanında en yaşlı üye olan Ralph Goings ardından gelen ikinci en yaşlı üyedir. Audrey Flack eserlerinin konusunu sık sık yakından çekilmiş natürmort fotoğraflarından meydana getirmektedir.

Hiperrealist akımı sanatçıları içerisinde Audrey Flack büyük bir öneme sahip ve son beş yılın yenilik getiren sanatçılarından olmuştur. İlk yıllarında soyut eserler meydana getiren sanatçı, zamanla hiperrealist tarzda eserler oluşturup hiperrealizim akımını benimsemeye başlamıştır. Sanatçı eserlerinde sık sık soğuk ile sıcak renkleri aynı ölçüde kullanmaktadır. Bunun yanında havalı püskürtme (airbursh) tekniğini kullanmıştır. Audrey Flack, 25 Sanatçı 17. Yüzyılda çalışılmış Vanitas konulu natürmortları ele alarak 20. Yüzyıl Vanitas resimlerini ortaya çıkarmıştır (Gümülcine, 2013:24).

Görsel 12: Audrey Flack - Royal Flush (1973), 178 x 244 cm.

1942 doğumlu Ben Schonzeit, New York Brooklyn'da dünyaya gelmiştir. New York'ta bir itfaiyeci çocuğudur. Ben Schonzeit, son 8 senede 200'ün üzerinde çalışma meydana getirerek hiperrealizm akımı grubunun en üretken sanatçıları arasına girmiştir. Ayrıca Ben Schonzeit hiperrealizm akımı sanatçılarının en gen üyelerinden birisidir. Sanatçı teknik konularında üstat olmuş ve hiperrealizm akımında havalı püskürtme (airbrush) tekniğini en iyi şekilde kullanıp eser üreten sanatçılardandır. Sanatçının çalışmalarında kullandığı fotoğrafları başlı başlına da birer sanat eseri gibidir ve bu yüzden muhtemelen gruptaki en iyi fotoğrafçıdır (Gümülcine, 2013:25).

Ben Schonzeit, eserlerinde sık sık sıcak renkleri kullanarak farklı fotoğraflardaki net ve flu görünümlerin arasında bulunan değişiklikleri çalışmalarına aktararak yeni eserler meydana getirmiştir. Sanatçı kullandığı görsellerin kadrajını genellikle yakından çekilmiş fotoğraflardan seçmektedir ve eserlerinde belli bir yere odaklanan natürmort tarzı fotoğraflardan yararlanmaktadır. *"Bir parçanın üzerine diğerinin eklendiği, kolaj niteliğinde birçok farklı imgeden oluşan çalışmalar ortaya çıkarmıştır. Bunun yanında çalışma tarzındaki netlik bu üslubun tüm özelliklerini barındırır. Her şeyden önce Schonzeit, bir natürmort ressamıdır, fakat Close'un portrelerine benzer çalışmalar ve peyzajlar da yapmıştır. Yeni dönem çalışmaları neredeyse tamamen fotoğraftan türemiş ya da fotoğrafik olarak desteklenmiştir" (Stremmel, 2006: 286).*

Görsel 13: Ben Schonzeit, - Red Peppers

1935 doğumlu Charles Bell 1973'e kadar meydana getirdiği pinball ile sakız makinaları, eski tekne oyuncakları ve misket görselleri hiperrealist natürmortların en iyilerindendir. Hiperrealist sanatçılar içinde natürmortların üstadı olarak bilinen Charles Bell, tüm sanat camiasında natürmort tarzda eserlerini en başarılı şekilde uygulayan ressamlardan birisidir. Hiperrealizim akımının gelişme gösterdiği senelerinde Charles Bell'in tanınmış en ünlü ve dikkat çeken natürmort çalışmaları arasında sakız makinaları ve oyuncak görselleriydi.

Sanatçının ilerleyen yıllardan oluşturduğu bilye imgeleri serisiyle yapmış olduğu deneylerde saydamlık, doku, flu'luk ve yarı saydamlığı en muazzam şekilde eserlerine aktarıp çok başarılı sonuçlar elde etmiştir. Bunların yanında oluşturmuş olduğu pinball makinası serisiyle önceden yapmış olduğu bütün eserleri gölgesinde bırakarak ressamın yararlanmış olduğu teknolojiyi tepeden tırnağa geliştirmesine sebep olmuştur.

Charles Bell çalışmalarında yararlanmış olduğu görselleri ışık etkisi, nitelik ve ayrıntı yönünden oldukça karmaşık bir hale getirmiştir. Sanatçı çalışmalarında değerlendirebileceği görsel ve imge oluşturmasına destek olması nedeniyle bilgisayardan faydalanmıştır. Sanatçı kariyer hayatının ilk yılından son yılına kadar teknolojinin karmaşıklığıyla mesafeli durmasına rağmen, yararlanmış olduğu bilgisayar ile fotoğraf ressamın tek aracıydı.

Charles Bell eserlerinde yakından çekmiş olduğu fotoğrafların yanında sık sık sıcak renkleri de kullanmıştır. ‘‘*Böylelikle renkli, saydam ve parlak objeler sanatçının özel ilgi alanı olmuştur’’ (Gümülcine, 2013:26).*

Görsel 14: Charles Bell - The Ultimate Gumball

1928 doğumlu Ralph Goings 1969 yılından bugüne kadar meydana getirmiş olduğu eserlerinde, hiperrealizim akımının dayanağı olan restoranların iç mekânı, natürmort imgeler ve pickup kamyon fotoğrafları değerlendirmiştir. ‘‘*Ralph Goings, yol kenarı restoranlarını kullanarak Amerikan yemek zevkini izleyiciye sunmakta ve eski pickup kamyonları kullanarak nostaljik havayı yeniden vermektedir’’ (Gümülcine, 2013:27).* Sanatçının çalışmalarında genellikle soğuk renklerin olmasının yanında çalışmalarındaki fotoğrafların çekim kadrajları uzak ve yakın çekilmiş fotoğraflardan meydana gelmektedir. 1970 yılının ortasından başlayarak cafe salonları, yemek restoranları ile maliyeti yüksek olmayan diğer restoran ve cafelerin iç mekânlarını eserlerine yansıtmayı hedeflemiştir.

Bu fotoğrafların en başarılıları bir yana art arda sıralanmış tabure ve tezgâhın üzerinde bütün parçaların açık bire bir biçimde seçebildiği iç mekânları göstermektedir. *‘‘Bu resimlerin en önemli yanı da tezgâh üstünde bulunan ketçap ve hardal şişeleri, peçetelik, krema makinesi, tuzluk, küllük ve çeşitli yemek kapları gibi nesnelerdir’’ (Gümülcine, 2013:27).* Ralph Goings’in eserleri diğer Hiperrealist ressamlar ile karşılaştırıldığında daha geleneksel boyutlar ortaya gelmektedir. Sanatçı yapmış olduğu eserlerinde genellikle sadeliği ön plana almıştır. Çalışmalarında renk değeri ve doku hissini birebir gerçek bir biçimde aktarmıştır.

Görsel 15: Ralph Goings - Coffee and Donut, 2005

4.2. Figüratif Portre Tarzı Eser Veren Ressamlar

1940 doğumlu sanatçı Chuck Close önden yapılmış çok büyük portre eserleriyle tanınmaktadır. Sanatçı Yale Üniversitesinden mezun olmuştur. Okulu bitirdikten sonra sanatçı Massachusetts Üniversitesi'nde resim öğretmeni olarak göreve başlamıştır. Massachusetts Üniversitesinden 1967 yılında ayrılarak ressam olmayı tercih etmiştir. *''Sanatçı 1970 yılında ilk kişisel sergisini açmış ve çalışması ilk kez New York Modern Sanat müzesinde sergilenmiştir"(Gümülcine, 2013:28).* Sanatçı Chuck Close eserlerinde sık sık yakınlarının ve etrafında yer alan insanların portrelerini değerlendirip tuvale yansıtmıştır. Tüm detayların belirgin bir biçimde görülen fotoğraflar kullanan sanatçı, çalışmalarında genellikle sıcak renkleri bulundurmuştur.

Sanatçının devasa bir boyutta yapmış olduğu portre çalışmaları hiperrealist eserler veren diğer sanatçıların eserleri ile aynı yıla denk gelir ve buda sanatçıyı Hiperrealizm akımının bir parçası haline getirir. *''Konu içeriği ve kompozisyon yapısının değişmemiş olmasına rağmen, 80'lerde yaşadığı medikal rahatsızlık Hiperrealizme veda etmesine neden olmuştur. Bu yeni döneminde parmaklarından ziyade ancak kollarını kullanabilen Close, sanat hayatı için yeni yollar keşfetmiştir" (Gümülcine, 2013:28).*

Görsel 16: Chuck Close - John

1930 doğumlu Franz Gertsch, 2. Kuşak Amerikanlı olmayan Hiperrealizm Akımı sanatçıları arasında yer alır. Franz Gertsch ’in 1970 yılında ve 1980 yılından sonra meydana getirmiş olduğu devasa eserleri ile II. Dünya Savaşından sonra en başarılı hiperrealist eserler arasına girmiştir. Sanatçının eserlerinin büyük bir çoğunluğu portre ile ilgilidir (Gümülcine, 2013).

Eserlerinde yararlanmış olduğu fotoğraflar kadraj açıları yönünden değişiklikler sergileyen Gertsch, eserlerinde sık sık sıcak renkler kullanmıştır. Amerikan sanat camiası ile hiçbir şekilde ilişkisi bulunmayan sanatçı, sadece üslup benzerliği yönünden kıymetlendirilen Avrupalı ressamdır. ‘‘*Bütün Hiperrealistlerin kariyerini biçimlendiren New York Sanat Sahnesi’nin baskı ve etkilerinden uzak olarak hayatının büyük kısmını Alpler’ de geçirmiştir. Buna rağmen Hiperrealistler gibi aynı sonuca varan bir çalışma yapısı ortaya koymuştur (Gümülcine, 2013:29).’’*

Sanatçı sıradan insan portrelerinin yanında kadın portrelerine odaklanmıştır. Yapmış olduğu tek erkek portresi kendi oto portresidir. Sanatçının yapmış olduğu portre eserleri Chuck Close’nin çalışmalarını andırsa bile konu yönünden belirsiz benzerlikleri ile birbiriyle ilişkilendirilebilirler.

Görsel 17: Franz Gertsch - At Luciano’s House

1923 doğumlu Gerhard Richter, otuz yıl içinde en değişik insan vücudu çalışmaları oluşturan ressamdır. *''Fotoğraf resimleri, soyutlamaları, gri resimleri, renk panelleri ve ayna çalışmaları ile son derece farklı ressam olmuştur" (Gümülcine, 2013:30).* Gerhard Richter yapmış olduğu çalışmalarında sıklıkla fotoğrafta yer alan etkileri birebir değiştirmeden değişik eserler meydana getirmiştir. Çalışmalarındaki kadraj açıları değişiklikler göstermesinin yanında sık sık sıcak renklere yer verilmiştir.

> "Alman sanatçı Gerhard Richter 1962'den beri duygusallıktan arındırılmış resimsel bir nesnelliğe ulaşabilmek için fotoğraftan yararlanmıştır. Titiz bir biçimde gerçek ve illüzyon, tuval ve fotoğraf arasındaki ilişkileri araştıran sanatçı, aileler, kentler, manzaralar, bulutlar, ormanlar gibi çeşitli konuları ele almıştır. 1971-1972 yılları arasında, bir seri halinde tarihteki büyük adamların portrelerini yapmıştır. Eski fotoğraflardan elde edilmiş, siyah beyaz ve silik görünümlü bu resimler hiperrealist yapıtların net görünümleriyle çelişirler. Portreleri eş değerde ve tek bir bakış açısından ele alarak, Richter, romantiklerin yaptıklarını tam tersine bir uygulamayla, bu portrelerdeki bireysel nitelikleri siler'' (Gümülcine, 2013:30).

Görsel 18: Gerhard Richter - Betty 2

1934 doğumlu Richard Mclean Amerikan sanat tarihinin en başarılı at fotoğraflarını tuvaline birebir yansıtan sanatçıdır. Richard Mclean'ın at resmi çalışmaları at resmi çalışan diğer ressamlara göre daha değişik kendine has bir tarza sahiptir. Sanatçı Hiperrealizm akımının geliştiği seneleri içinde dergilerde yer alan at resimlerinden faydalanarak eser meydana getirmiştir. Richard Mclean 1973'te gösteri atlarını eserlerine yansıttığı sıralarda dergide yer alan at resimlerinin etkisiyle beraber kendi şahsi fotoğraflarını da çekmiştir. *''1981 yılından itibaren kompozisyonları yeni öğenin ilavesiyle değişmiştir. Bu yıllarda atlardan oluşan çalışmalarına at seyisleri de ekleyerek kurguyu daha da zenginleştirmeye gitmiştir'' (Gümülcine: 2013:31).*

Richard Mclean'ın eserlerindeki bir diğer önemli farklılık ise 1984'te meydana gelmiştir. Yapmış olduğu eserlerin kompozisyonun da at figürlerini arka tarafa alarak hayvanların değersiz bir alan ortaya çıkardığı manzara eserlerinin serisini oluşturmuştur. Sanatçı eserlerinde 1980 yılının sonuna yaklaştığında köpek figürlerini eserlerine yansıtmaya başlamıştır. Richard Mclean fotoğraflarındaki kadrajları sıklıkla uzak mesafedeki çekimlerden meydana getirmiştir. Sanatçı eserlerinde sık sık sıcak renkler kullanmıştır.

Görsel 19: Richard Mclean - Sunduster

1920 doğumlu John Kacere'nin Hiperrealist akım içinde kadın vücudunun iç çamaşırlı halinin yarısını devasa boyutta tuvale aktarması ile en çok akılda kalan çalışmalardan biri haline gelmiştir. Sanatçının eserlerinde profesyonel bir şekilde değerlendirmiş olduğu figürdeki ten ve hassas iç çamaşırın dokusu arasında bulunan değişiklik, çalışmaya azıcık natürmort ve figüratif tarzı katmıştır. Böylece sanatçının, çok başarılı çalışmalar meydana getirmesini sağlamıştır. John Kacere eserlerinde konu olarak kadın gövdesini tercih edip, kadınların iç çamaşırı ayrıntılarını odak noktası haline getirmiştir. John Kacere 1969'dan hemen sonra eserlerinde beli ve dizinden kesilmiş kadın vücudunu konu alan tema oluşturmaya başlamıştır.

Sanatçı natürmort çalışmalarında figüratif çalışmalara yönelmiş ve 1970'lerden beri Hiperrealizm 'in gelişimine katkısıyla ilişkisi olan bu eserlerin birçok çeşidini meydana getirmiştir. Sanatçı fotoğraflarının kadrajını sıklıkla yakın çekimlerden tercih etmiştir. Bununla birlikte eserlerinde çoğunlukla sıcak renkleri barındırmıştır. *''Bilhassa bu tür erotik eserler sıklıkla çoğu seyircinin yalnızca kadın dergilerinde bulunabileceği fikrini ortaya koymaktadır. Richard Lindner, John Kacere, Tom Wesselman gibi ressamlar bu tür erotik fotoğrafları eserlerinde ustaca yansıtarak seyirciyi farklı olgulara yöneltmektedir'' (Gümülcine, 2013:32).*

Görsel 20: John Kacere - Maude

4.3. Manzara Tarzı Eser Veren Ressamlar

1950 doğumlu Davis Cone Hiperrealizm akımını kabul edip ikinci kuşak ressamları arasında yer almaktadır. Sanatçı Hiperrealizm akımına farklı bir düşünce ve tarz ile katılmıştır. İkinci kuşak sanatçısı Davis Cone çalışmalarında şehir merkezinde yer alan tarihi tiyatro mekânlarını tercih etmiştir. ‘‘*Estes belli bir devir boyunca benzer konulara yönelmesine rağmen, aslında sanatçı Davis Cone'nın özel ilgi alanında yer almıştır(Gümülcine, 2013:33).*

Sanatçı yapmış olduğu çalışmalarında genel olarak sinema, tiyatro mekânlarının dış görüntülerinin fotoğrafını ayrı ayrı zamanlarda çekerek eserlerine aktarmıştır. Davis Cone, genel olarak çekmiş olduğu fotoğrafları uzaktan çekmeyi tercih etmiş ve eserlerinde çoğunlukla soğuk renklere yer vermiştir. *‘‘Davis Cone'nin eser üretme tarzı ve yeteneği yapmış olduğu yeni bir eserinde kademe atlayarak üst bir seviyeye yükselmiş ve eserleri iler ki yıllarda birinci kuşak Hiperrealistler kadar tercih edilecektir. Sanatçı, bugüne kadar toplam olarak 80 tane Hiperrealizm eseri meydana getirmiştir’’(Gümülcine, 2013:33).*

Görsel 21: Davis Cone - York

1935 doğumlu Robert Cottingham yapmış olduğu eserlerinde genel olarak binaların ön yüzünü konu olarak seçmiştir. *''Sanatçının yapmış olduğu eserleri genel olarak binaların ön yüzünde, yerden 10 metre yukarıda ve 30 metre genişliğinde bulunan bölümleri Hiperrealist eserlerinden meydana gelmektedir''(Gümülcine, 2013:34).* Robert Cottingham'ın seçmiş olduğu kadrajlar genel olarak uzaktan çekilmiş olup konu olaraktan mağaza logoları ile simgelerine yer vermiştir. Robert Cottingham çalışmalarında sıcak ile soğuk renkleri eş değer bir şekilde yer vermiş ve resim tarzı olaraktan grafiksel tekniği kullanmıştır.

"Cottingham'ın resimlerinde biraz gölgeleme ve renklerin dereceden dereceye değişimi de söz konusudur. Cottingham, 80'lerde demiryolu araçlarına yönelmiştir ve bu yeni alanı daha önceki çalışmalarında kullandığı üslupla birleştirmeyi başarmıştır. 80'lerin sonlarına gelindiğinde Cottingham'ın işaretlere ve logolara olan tutkusu tekrar artmışsa da demiryolu araçlarına devam etmiştir" (Gümülcine, 2013:34). Robert Cottingham, yapmış oluğu çalışmaları ile manzara başlığı konusunu genişletmiştir. Cottingham, meydana getirmiş olduğu eserlerini değişik ortamlara götürerek farklı sanat çalışmaları meydana getirmiştir. Sanatçı yağlı boya ile meydana getirmiş olduğu çalışmalarını tekrardan litografi baskı tekniğiyle meydana getirmiştir.

Görsel 22: Robert Cottingham - Rialto

> Amerikanın Güney İndiana Bend eyaletinde dünyaya gelen John Baeder (d.1938), çocukluğunu Amerikanın Atlanta Georgia eyaletinde büyüyerek geçirmiştir. Üniversite olarak Atlanta Auburn Üniversitesinde eğitimini tamamlayan sanatçı bu süre zarfında devamlı Atlanta ve Alabama arasında kısa çaplı yolculuklar yapmıştır. Bu yolculukları sırasında ufak kamerasıyla yol kenarındaki restoranları ve yakınlarına park etmiş arabaların fotoğraflarını çekmiştir" (Gümülcine, 2013:34).

John Baeder'in çektiği bu fotoğrafları eserlerinin temelini meydana getirmiştir. Sanatçı fotoğraflarındaki kadrajı genel olarak uzaktan çekerek meydana getirmiştir. John Baeder 1970 yılının yarısından itibaren Amerikan restoranlarını betimlemiştir. Hiperrealist sanatçıların içine geç giren ressamlardandır. Sanatçının sanat yönündeki amacı, Amerikan kültürünün bir parçası olarak bilinen yol kenarındaki restoranları elinden geldiği kadar doğal ve gerçeğine çok bezer bir biçimde meydana getirmiştir. John Baeder'in eserlerine genel bir bakacak olursak, sanatçı sanatçı genel olarak sıcak renklere eserlerinde yer vermiştir. Eserlerine 1970 yılında Amerika'da yer alan farklı restoranların dış yüzünü doğal bir bakış açısı ile aktarmıştır. 1970 yılının sonlarına geldiğinde sanatçı Amerikan restoranlarını geleneksel özlemli bir tarz ile eserlerini tuval üstünde meydana getirmeye devam etmiştir.

Görsel 23: John Baeder – Blue Beacon

1932 doğumlu Richard Estes, 1968-1969 yılları arasında fotoğraf kullanarak yapmış oluğu çalışmalarını New York'ta bulunan kişisel resim sergisinde sergileyen ilk hiperrealist sanatçıdır. Sanatçı, meydana getirmiş olduğu manzara çalışmaları ile kendini çok fazla geliştirmiştir. Richard Estes, Hiperrealizm akımının öncü sanatçılarındandır. Sanatçı çekmiş olduğu fotoğrafların açısını genel olarak yakın bir mesafe ile başlayıp uzak mesafeye doğru devam ederek perspektif bir bakış açısı içeren fotoğraflardan meydana gelmektedir.

"Chicago'daki sanat enstitüsünde öğrenciyken almış olduğu geleneksel akademik resim tekniği ve 1967'lerde bulmuş olduğu resim teması ile sanatçı 20 yüzyılın sonlarına doğru şehir manzaralarında usta bir sanatçı olmuştur" (Gümülcine, 2013:36). Richard Estes, meydana getirmiş olduğu eserlerinde sıcak renkleri kullanarak ayrıntılardan da çok fazla faydalanmıştır.

Görsel 24: Richard Estes – Tower Bridge, London

1932 doğumlu Robert Bechtle, Hiperrealizm akımı meydana geldiği sırada oluşturulan grubun içinde yer alan ve hiperrealist tarzda en doğru biçimde eser meydana getiren ressamdır. *"Bechtle, çalışmalarında iyi tanınmasını sağlayacak olan kimliğini 1963 yılında çoktan bulmuş ve 1970'lerde Dünya çapında devam eden Hiperrealizm akımı içerisinde yerini almıştır" (Gümülcine, 2013:37).* Robert Bechtle, yetişmiş olduğu şehrin bölgelerine her daim bağlı olmuş ve genel olarak yetişmiş olduğu kesiminin çevresinde gelişen günlük yaşamdan karelerin fotoğraflarını çekip eserlerinde kullanmıştır. Sanatçı çekmiş olduğu fotoğrafların kadrajını uzak bir mesafeden almıştır.

Robert Bechtle' nin çalışmalarının konusu evlerin ön yüzü, arka bahçeler, sokaklar, arabalar, insanlar ve çevresinde günlük yaşamını sürdürmekte olan insanların hayatından meydana getirmektedir. Sanatçı, faydalandığı figürleri oluşturmuş olduğu kompozisyonun ne uzağına nede kompozisyonda ön plana çıkarmaya çalışmıştır. Sanatçı tamamen eserlerinde merkezi tek bir noktada toplamaya çalışmıştır. Oluşturmuş olduğu eserlerinde sıcak renklere yer vermiştir. Robert Bechtle, California cadde ve sokaklarında arabaların, normal insanların anlık fotoğraflarına eserlerinde yer veren ilk ressamlardandır.

"Sonraki dönem çalışmalarında iç mekân imgelerine odaklanmaya başlamış ve ilk olarak atölyesini resimlemiştir. 80'lerin sonlarına doğru tekrar sokak resimlerine dönmüş olsa da ilk dönem çalışmalarında farklı olarak evler ve otomobiller yerine ufukta kaybolan noktaları tercih etmiştir"(Gümülcine, 2013:37).

Görsel 25: Robert Bechtle - 80 Chevy Citation

5. 1960 SONRASI TÜRK RESİM SANATINDA HİPERREALİST EĞİLİMLER

5.1. 1960 Öncesi Resmi Sanatı

Genellikle minyatür, kendine ait boyama tarzı ve kendi anlatım dili ile boyutu küçük ayrıntılı işlenmiş resimlere ve bu çeşit eserlere verilmiş isimdir. Yaygın bir biçimde el yazması kitaplarında yer alan görseller, metinlerde bulunan bilgileri daha net bir şekilde ifade etek için kitaplardaki görseller minyatür olarak bilinmektedir. Uygur çağından kalan, 8. ve 9. yüzyılda azda olsa varlığını sürdüren minyatür eserleri ile 11. ve 12. yüzyıllarda Selçuklu dönemine ait minyatürlü metinler, tarih süresince Türklerin minyatür sanatına ne kadar değer verdiğini ortaya koymaktadır. Minyatür sanatı oluşturulduğu ilk senelerden beri he ne kadar dikkat çekse bile 15. yüzyılın başından itibaren değerini yitirmeye başlamıştır (Üstünipek, 2013: 1). Venedikli sanatçıların II. Mehmet (Fatih Sultan Mehmet) döneminde Osmanlı Sarayına davet edilmeleri ile beraber Batı ile sanat ilişkilerinin ilki gerçekleşmiştir. Fatih Sultan Mehmet'in 1480'de batı sanatçılarından olan Gentile Bellini'ye oto portresini yaptırması Batı ile aralarına olan sanat ilişkisinin en net örneklerinden biridir. Bunun yanında, Venedik'te almış olduğu eğitim ile tanınan Sinan Bey o dönemin en ünlü nakkaş sanatçısıdır. Fatih Sultan Mehmet, Sinan Beye; bağdaş kurup elinde gülü koklarken çekilmiş fotoğrafını yaptırmıştır. Bu çalışmada, batının portre resim tekniği ile minyatür geleneğinin birlikte kullanılmasının bir sonucunun etkileşimi vardır.

> Avrupa'da bulunan Rönesans ile Reform davranışları nedeniyle meydana gelen hareketlilik; bilimin süratli bir biçimde gelişmesi, coğrafi keşiflerin gerçekleştirilmesi, kuvvetin ve gösterişin Batı kültürünün elde etmesine neden olmuştur. Bundan ötürü, Orta Doğuda bulunan ülkelerin git gide zayıflamasına neden olmuştur (Adıvar, 1983:125). 16.yy sonlarına doğru Osmanlı Devletinin toprak sisteminin değişiklik göstermesiyle toplumun bünyesinde ortaya çıkan gevşemeyi 18. ile 19.yy arasında zorlaşan ekonomik, siyasi nedenler devam ettirmiştir. Böylelikle Batıya yönelme gibi bir

> fikri olmayan Osmanlı, Batıya doğru yönelmiştir (İndirkaş, 2001: 23).

Bu süre boyunca elçilerin mahiyetinde İstanbul'a yönelen sanatçıların Osmanlı devletinin kültüründe yer alan kıyafetlerini, yaşam şekillerini ve mimarilerini resmetmeleri, batı ile aralarındaki karşılıklı sanat ilişkisinin artmış olduğunu temsil etmektedir. Bu karşılıklı devama edip gelişen ilişkilerin devamında, Osmanlı Devleti batı sanatının teknik ve bilgilerinden yararlanmaya başlamıştır. Osmanlı Devletinde Batının bilim ve kültürünün kabul edilmesi adına yapılmış olan ilk eserler sarayın etrafında görülmüş ve sanat sarayı olma yolunda ki ilk yenilikleri hızlı bir biçimde benimseyip eserlerine yansıtmışlardır. Böylelikle geleneksel bir çizgisi olan Türk Resim Sanatı, Avrupa'nın resim tarzına yönelip eserlerine aktarmaya başlamıştır.

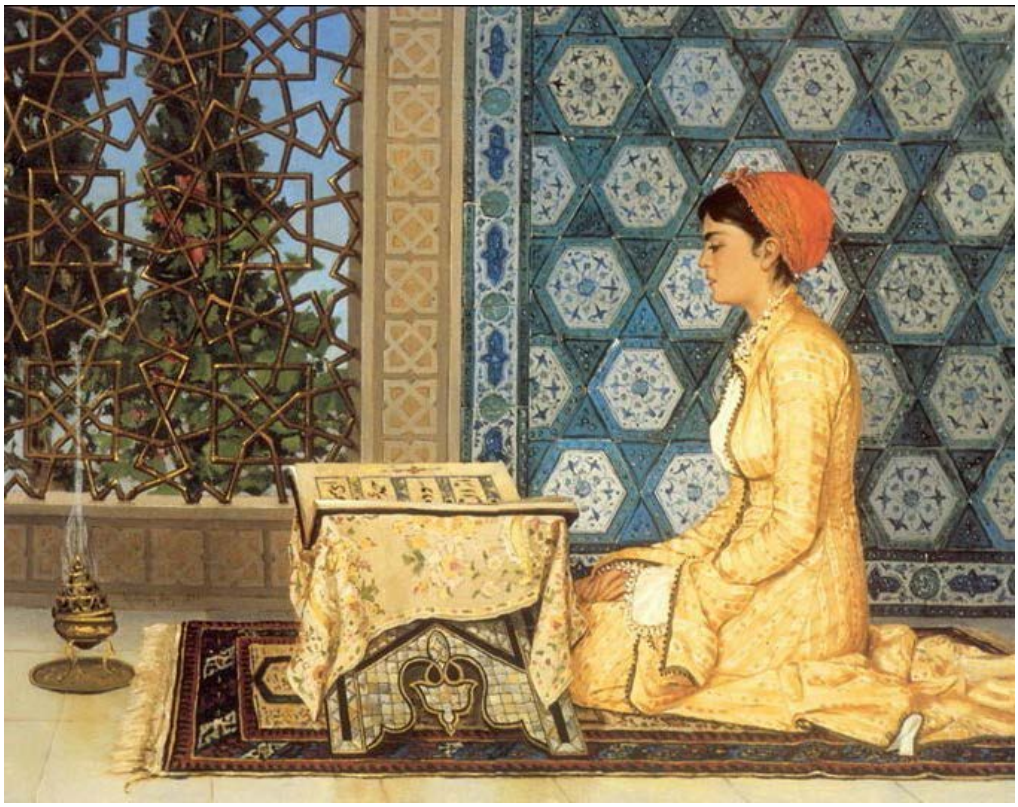
> Resim eğitiminin meydana geldiği III. Selim yıllarında Batılı tarzda 1973 yılında oluşturulan Mühendishane-i Berri Hümayun 'un ders programına 1795 yılında resim derslerinin ilave edildiği bilinmektedir. Öğrencilere verilen derslerin içeriği sanat konularını temel almasa da, öğrencilerin farklı dallarda teknik bilgi edinmesi açısından yararlı olması hedeflense de, gelişmeler batılı tarzda Türk resim sanatının ilk temellerini meydana getirmektedir (Dalkıran, 2006: 65).

II. Mahmut zamanında Mühendishane-i Bahr-i Hümayun 1773 yılında, Mekteb-i Tıbbiye 1827 yılında ve Mekteb-i Hayriye 1834 yılında açıldı ve teknik resim dersleri bu okullarda verilmeye başlandı. O senelerde fotoğraf Osmanlı Resim Sanatını etkileyen bir diğer kayda değer gelişmelerden biridir. Fransız Bilimler Akademisi, 1839 yılında fotoğrafı dünyaya bir keşif olarak tanıtmıştır. Daha sonra Mühendishane-i Berri Hümayun Mektebinin ders programında fotoğraf dersi olarak yer vermiştir. Bunun yanında, 1850 yılında birden fazla fotoğraf atölyesinin İstanbul'da açıldığı bilinmektedir. 1800'lerin sonuna doğru batılı tarzda tuval üzerine resim yapmaya başlanılan bir döneme geçilmiştir. Avrupa da 1829 yılında eğitim alan Hüseyin Rıfkı, Ethem, Abdüllatif ve Ahmed adlı bu dört öğrenciden meydana

gelen sanatçılarımız batılı anlamda tuval üzerine resim yapma konusunda öncülük eden isimlerdir.

O yıllarda Avrupa'ya ilk defa resim eğitimi almak için yollanan askeri, subay okulu öğrencilerinden Tevfik Paşa, Hüsnü Yusuf Bey, Ferit İbrahim Paşa yer almaktadır. Daha sonra Şeker Ahmet Paşa ile Süleyman Seyyit resim eğitimi almak için Avrupa'ya gitmiştir (Akkaya, 2017: 36).

Osman Hamdi Bey'in 1883'te Sanay-i Nefise Mektebi'ni kurması ve müdürlüğünü yapması Türk resim sanatının gelişimi bakımından oldukça önemlidir. Osman Hamdi Bey asker kökenli olmadığı için yapmış olduğu eserlerinde fotoğrafa uygulamış olduğu kareleme yöntemi ile faydalanmıştır. Bunun yanında model olaraktan kendi birçok kez kullanmış olduğu bilinmektedir.

Görsel 26: Osman Hamdi Bey – Kuran Okuyan Kız

Görsel 27: Osman Hamdi Bey – İki Müzisyen Kız

Osman Hamdi Bey Türk resim sanatında yapmış olduğu çalışmalarında figürlerini kompozisyonun gerçek bir ögesi olarak kullanmış ve batının doğu bilimcisi tarzında Osmanlı halkının yaşam şeklini, düşüncesini simgeleyen ve aktaran çalışmalar meydana getirmiştir. Sanatçının fotoğraf kullanarak yapmış olduğu çalışmaları: Bursa Yeşil Camii, Oğlu Ethem'in portreleri, Şehzade Türbesinde Derviş ve Kaplumbağa Terbiyecisi vs.

Görsel 28: Osman Hamdi Bey – Kaplumbağa Terbiyecisi

Türk resim sanatında fotoğraf ile bağının çok fazla olduğu sene, İstanbul'un ünlü fotoğraf sanatçılarından olan Abdullah Biraderler 'in çekmiş oldukları fotoğraflarından faydalanan Türk Foto Yorumcuları ismi ile hitap edinilen ressam kuşağı meydana getirilmiştir. O yıllarda yaşayan ressamlardan Şeker Ahmet Paşa, Ahmet Ragıp, Şefik, Halil Paşa, Hüseyin Zekai Paşa gibi sanatçıların bulunduğu grup, bu konu üzerine çalışmalar meydana getirmişlerdir (Pelvanoğlu, 2005: 5).

Görsel 29: Halil Paşa – Yaşlı Halayık

Görsel 30: Süleyman Seyyid – Natürmort

Görsel 31: Ahmet Paşa – Otoportre

Görsel 32: Şefik – Yıldız Sarayı Şale Köşkü İçerisinden Sedefli Salon

Yapılan bu çalışmalar ayrıntılı incelendiğinde, eserlerin tümü tuval üstüne çalışılmış ve yağlı boya tekniği kullanılmıştır. Yapılan bu tüm eserlerin boyutlarının birbirinin aynısı olduğu gözlemlenebilir. Sanatçılar meydana getirmiş oldukları çalışmalarının konusunu genellikle parklardan, parklardan, bahçelerden ve saraylara ait yapılardan oluşturmaktadırlar.

5.2. 1960 Sonrası Resim Sanatında Hiperrealizm

1950 – 1960 yıllarında kent yaşamları, figürlü kompozisyonlar, saraylara ait yapılar ve bu çalışmalar ile dönemin problemlerini konu edinen Yeni-İfadeci, Yeni-Gerçekçi, Pop-Art ve Hipergerçekçi eğilimler meydana getiren ressamlar yetişip var olmaya başlamıştır. Fotoğraf sanatının senelerdir geçirmiş olduğu değişim, resim sanatına dâhil olmasıyla beraber kendini tek bir alan olarak oluşturma aşamasından itibaren birden fazla hareketin tetiklenmesine neden olup Türk resim sanatı ile aralarında güçlü bir bağ meydana getirmiştir (Çakmakçı, 2007: 38). Çağımız sanat camiasına baktığımızda toplumsal-gerçekçi, hiper-gerçekçi ressamlarımız ya da farklı bir akımı takip eden ressamlarımızın genelinin meydana getirmiş olduğu eserde fotoğraftan yararlandığı göler önüne serilmektedir. Bundan hareketle, Louis K. Meisel 1973 yılında Hiperrealist sanatçıları tanımlamak için söylediği sözü; *"Her ressam en düşük beş senesini Hiperrealizm akımının sergi ve gelişmesine adamış olmalıdır"* dikkate alınacak olursa; fotoğraf kullanarak eserler meydana getiren Türk sanatçılar; Cömert Doğu, Nur Koçak, Mustafa Sekban, Taner Ceylan, Mustafa Yüce ve Mehmet Yılmaz'ın eserlerine göz atmak doğru olacaktır.

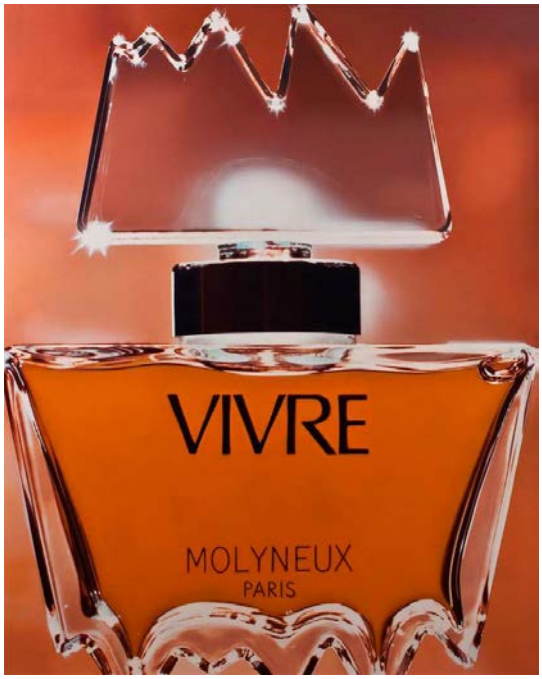
6. 1960 SONRASI DÖNEMDE HİPERREALİST TARZDA ESER VEREN TÜRK SANATÇILAR

6.1. Nur Koçak

Bizzat kendisinin de belirtmiş olduğu gibi Hiperrealist akımının Türkiye'de eş zamanlı bir şekilde ilk kez uygulayan ve en iyi temsil eden ressamdır. Nur Koçak, almış olduğu eğitimini Amerika'da tamamladıktan sonra 1960 – 1961 ders yılları

arasında kaydını Akademiye yapmıştır. Akademide eğitim aldığı yıllarda, Adnan Çoker, Cemal Tollu ve daha sonra ki süreçte Neşet Günal'dan eğitim görmüştür.

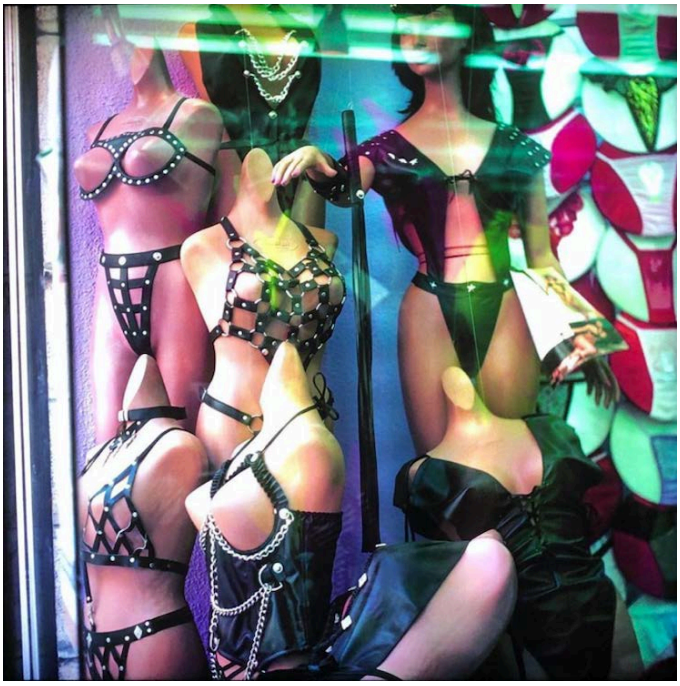
Sanatçı Nur Koçak, Avrupa'da 1970 yılında rekabetin kazananı olup belirlenmiş bir grup sanatçı ile beraber Paris'e eğitim almaya gitmiştir. ''Yaramaz Çocuklar'' olarak adlandırılan bu grubun adını Mehmet Güleryüz vermiştir. Yaramaz Çocuklar grubu daha sonraki dönemlerde figüratif sanat anlayışını benimsemeye başlamışlardır. Yaramaz Çocuklar grubu içerisinde yer alan Koçak, gruba aykırı ve farklı bir alan olan Hiperrealizm akımını benimsemiştir. *''Eğitimini Paris Ecole Nationale Superieure des Beaux-Arts' da sürdüren sanatçı "Fetiş Nesneler" serisinin ilk ürünlerini burada vermiştir''(Aydın, 2009:146).* Grubun ilk kez meydana getirmiş olduğu hiperrealist çalışma Vivre isimli parfüm şişesidir. Koçak bu parfüm şişesini şöyle izah eder*; "... 1974 başında odama kapanıp meslek yaşantımın miladı saydığım "Vivre" parfüm şişesi resmini tam altı ayda tamamladım" (Aydın, 2009:146).* Sanatçının yapmış olduğu parfüm şişeleri tuvalin yüzeyinin neredeyse tamamını kaplamaktadır. Çalışmaların dışına yapılan bol ışıklı hatlar bu çalışmaların anıtlaşması ile dönemimizin en maliyetli tüketim ürünleri arasında yer almaktadır. Sanatçının üslup olarak ve seçilen konuya yaklaşım tarzı bu akımı en içten ve iyi biçimde benimseyip yansıttığını belirtir.

Görsel 33: Nur Koçak – Vivre

Sanatçının hiperrealist çağda yapmış olduğu eserlerinde kullanıp faydalanmış olduğu teknik ve kaynaklar ABD'de bulunan ressamların çalışmalarına benzemektedir. Koçak, en başta kaynak olarak Batıda bulunan renkli kadın dergilerini kullanmıştır.

Daha sonra Türkiye'ye döndüğünde yerli fotoğrafçılara ait olan materyallerden yararlanmıştır. Bu zaman içinde üslup özelliğini hiç değiştirmeden, camın saydam görüntüsünün yanında dantel örgüler, ten, metallerin parlaklığı gibi değişik tarzda çalışmalarda yapmaya başlamıştır. Devamındaysa çimen, kumaş, mermer vb. nesnelerine de göz atıp incelemeye başlamıştır. *"Vivre" parfüm şişeleri serisine eklenebilecek diğer bir "Fetiş Nesne" dizisi de "Fetiş Nesne/Nesne Kadınlar" serisidir(Aydın, 2009:147).* Bu eserlerinde ortaya geliş nedeni Batıda yer alan farklı farklı kadın dergilerinde yer alan fotoğraflardan meydana gelmektedir.

Görsel 34: Nur Koçak – Ebrusan Vitrini

Sanatçının bizzat kendisinin ikinci dönem olarak isimlendirdiği "Mutluluk Resimlerimiz" dizisi çalışmalarında da aynı tarzda devam etmiştir. Sanatçı yapmış olduğu bu çalışmaları kelebek gazetesinin aynı ismini taşıdığı köşesinde yer alan fotoğraflardan yararlanarak oluşturmuştur. Nur Koçak ''Aile Albümünden'' serilerinin sonuna geldiğindeyse kendi aile fertlerinden meydana gelen çalışmalar yapmıştır.

Görsel 35: Nur Koçak – Annem, Babam ve Ben

Görsel 36: Nur Koçak – Annem ve Ben

6.2. Mustafa Sekban

Türkiye'de hiperrealist tarzda çalışmalar meydana getirmeyi sürdüren nadir ressamlardan biride Mustafa Sekban'dır. Sekban çalışmalarını genellikle fırça kullanarak oluşturmaktadır. Sanatçının klasik hiperrealist sanatçılardan farklı özelliklere sahip olduğu bilinmektedir. Bu özelliklerin en kayda değer olanı; Hiperrealizm akımı ressamlarının temayı kurgu üzerine bahane ederek gerçeği yansıtmasını onaylamayarak, konunun asıl öneminin belirtilmesine önceliğin verilmesidir. Yani sanatçı seçmiş olduğu konu ile temaya öncelik vermeyi zorunlu olarak kabul ettirmiştir. Mustafa Sekbanın çalışmaları çoğunlukla İstanbul'un denizleri, insanları ve doğayı yansıtan fotoğraflardan oluşmaktadır. Sekbanı diğer klasik hiperrealist sanatçılardan ayıran yanı ise yapmış olduğu pürüzsüz çalışmalarına ek olarak eserlerini dış etkilerden korumak için çalışmalarında kullanmış olduğu katkı maddeleridir.

Görsel 37: Mustafa Sekban – İstavritler

Mustafa Sekban çalışmalarında genellikle sıcak ve soğuk renklerin uyumu ile oluşan ilişkileri kırmızı ve yeşilin tamamlayıcı etkisi ile ele almış olduğu konuları daha da çok güçlendirmiştir. Bunun yanında elleri hiç boş durmayan, sürekli çalışan emekçi toplumun yaşamış oldukları gerçek dünyayı tuvaline hiperrealist tarzda yansıtan Sekban, bizzat kendisine ait teknik ve üslubuyla önümüze gelmektedir.

Mustafa Sekban, geçmişten gelen İstanbul'un mükemmel tarihini ve balıkçılıkla uğraşan insanlarını, sürekli değişen yönlerini gelecek kuşaklara aktarmak için eserlerine yeni çalışmalar dâhil etmektedir. Sanatçıların eserlerindeki konularının ana kahramanı olan ‘‘balıkçı figürlerini’’ geçmiş yıllardan bugüne getiren Sekban; görsel 38'de yer alan eserinde esmer tenli, yaşlı adam figürünü, Atina Pire Limanında çekmiş olduğu bir fotoğraftan tuvaline yansıttığı söylenmektedir. Seyirciye doğru dönmüş figür yalın ayak durarak elinde bulunan balık ağını düzeltmeye çalışmaktadır. Sanatçı bu görüntü ile açık kompozisyon düzeni meydana getirmektedir. Sanatçının çalışmalarında yer alan kahverengi tonları, beyaz, kırmızı, mavi ve hardal sarısı renklerinden bağımsız bir şekilde bütün dikkati kendi üzerine çekmektedir (Akkaya, 2017:57).

Görsel 38: Mustafa Sekban – İhtiyar Adam ve Deniz

Bunların yanında deniz, figür, doğa konusunda mükemmel eserleri ile ustalaşan Mustafa Sekban, yansıtmış olduğu duygulu simaları ve ayrıntılı an latım biçimiyle kendine has tavrını belirterek muasırlarından(çağdaş) ayrılmıştır. Mustafa Sekban, yapmış olduğu çalışmaları ile tek başına balıkçılık yapan, ağlarını onarmaya çalışan fotoğrafta yer alan bu figürün, güneş ışınlarından yanan teni, çok çalışarak yıpranmış elleri ve yaşlanmış cildi ile bütün olumsuz olaylara rağmen, beklentilerini hiçbir şekilde tüketmeyen, hayatın bütün olumsuzluklarına inat ne şekilde bir savaş vermeleri gerekeceğini seyirciye aktarmaktadır.

Görsel 39: Mustafa Sekban – Sandal

Sekban'ın oymacılık sanatı eserlerine benzersiz tek örnek olan kayıklar, 2016 yılında Symi isimli eseri ile tuvaline aktaran sanatçı özel bir koleksiyonun içerisinde yer almaktadır. Sanatçının çalışması diğer eserlerine oranla daha büyük ve yaklaşık bir ay devam etmiştir (Akkaya, 2017;58).

Sanatçı, sahil boyunca sessizce duran kayıkları, kırsal hayatın muazzam doğası ile bütünleşip meydana getirmiş olduğu çalışması, üslubu, renklerin tonları ve ışık gölge ile beraber muhteşem bir gerçekçi eser olmuştur.

6.3. Taner Ceylan

Türk ressamlarımız arasından adı nam salmış bir diğer sanatçımız Taner Ceylandır. Taner Ceylan'ın sanat hayatına adım atmasındaki en büyük ve önemli etki sanat ile içli dışlı bir ailenin içerisinde dünyaya gelmiş olmasıdır. Ceylan 1986'da Mimar Sinan Güzel Sanatlar Fakültesi Resim Bölümüne başlamıştır. Bu zaman içerisinde figüratif tarzda eserler yapmıştır. Sanatçı okulun son yıllarına deldiğinde erotik tarzda çalışmalar yapmaya başlamıştır. Sanatçının meydana getirmiş olduğu ''pornografik'' tarzda çalışmaları yüzünden okul hayatının son yıllında ciddi problemler yaşamasına sebep olmuştur. Bu yüzden Taner Ceylan okuldan 1991 yılında mezun olmuştur.

Ceylan, 1991 yılında Almanya – Nürnberg şehrinde yer alan Galerie Hemdendiens'te gerçekleştirmiş olduğu ilk kişisel sergisiyle sanat hayatının zorlu dönemine girmiştir. Happenning isimli bir sanat etkinliği ile 1995 yılında sanat camiasına kabul görülmemesine karşılık bir cevap verilmiştir. Sanatçı sergilemiş olduğu bu performansı üstünde tartışmalar çıkmış ve Türk resim sanatında oldukça yüksek ses getirmesine neden olmuştur.

> Kariyerinin önemli dönüm noktalarından birini yaşayan Ceylan, bir süre atölyesine kapanıp çalışmalarına ağırlık vermiş ve bu süreç zarfında alanınla ilgili çeşitli işlerle uğraşmıştır. 2001'de Time Out İstanbul Dergisi'nde sanat sayfaları editörlüğü bunlardan bir tanesidir. Ardından, 2001-2003 yılları arasında Yeditepe Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi'nde Öğretim görevlisi olarak ders veren Ceylan, aile temalı bir sergide "Taner - Taner" isimli çalışması yüzünden zorla istifa ettirilmiştir (T. Ceylan ile kişisel iletişim, 28 Aralık 2016) biçiminde açıklamaktadır (Akkaya, 2017;59).

Taner Ceylan 2002'den başlayarak bilindik sanat galerileriyle çalışıp, çoğu ressamın hayal bile kuramayacağı sergileri açmıştır. Sanatçı sanat hayatında çekmiş olduğu güçlükleri, olumsuz veya kötü durumlardan çok iyi bir şekilde kurtulmuştur.

Taner Ceylan'ın en bilindik ‘‘Ruhani (Spritual)’’ çalışmasını açık ir form vererek, resmin sağ tarafına konumlandırmıştır. Sanatçı çalışmasını yatay bir şekilde tutarak boksörün el ve baş hareketlerini çalışmasının asıl konusu yapmıştır. Seyirciye çağrışım yapmayan bu karanlığın içindeki boksör, içinde yaşamış olduğu duruma karşı dimdik durarak ve seyircileri yaşamış olduğu bu olaylara şahit olmaya çağırmaktadır.

Görsel 40: Taner Ceylan – Ruhani (Spritual)

Taner Ceylan, Vancouver Box Maçı oynandığı sırada çekilmiş olan anlık bir fotoğrafı kendine has yorumu ile oluşturmuştur. Sanatçı fotoğrafta bulunmayan kan ve yara izlerini kendi düşünceleri ile eklemiştir.

Bunların yanında sanatçı boksörün elinde bulunan eldivenlerini çıkartarak o an yaşanmış olan acıya karşı verilen güçlü tepkiyi ve bu acının üstesinden nasıl geleceğini boksöre vermiş olduğu sert mizaç ile yansıtmaya çalışmıştır. Sanatçının eseri seyirciye ilk etapta hoşnutsuzluk, kan, kabalık gibi duyguları aktarsa bile; yaşanan olaylara karşı ve hala bir tutum sergileyenlere inat direneceklerini ifade edebilir.

> Sanatçı oldukça yıpratıcı bir yıldan sonra yaşadığı olumsuzlukları ve duygusal kanamayı bu şekilde anlatarak dışa vurmak istemiştir. Buna ek olarak, Londra'daki Sotheby's' in müzayedesinde 170.000 TL'ye satılan çalışma, Ceylan'ın 2009 yılında yaşayan "en pahalı Türk ressamı" unvanı almasını sağlamıştır (Akkaya, 2017;61).

Ceylan, çağdaş Türk resim sanatında da akla ilk gelen ressamlardandır. Sanatçının Uluslararası ''Kayıp Resimler Sergisinde'' bulunan ''1881'' adlı eseri bu serginin en baş bölümünde yer almaktadır. Ceylan eserde, Dinçer Şirini fesli şapkası ile model olarak kullanmıştır. Osmanlı Paşasını puro içerikken konu alan Ceylan, Paşanın bakışları ille seyirciyi farklı sorgulama tarzlarına yönlendirmektedir. Paşanın seyirci üstünde kurmuş olduğu baskı, Osmanlı İmparatorluğu Paşasının o dönemde dünyada 600 yılı geçkin bir otorite sağlaması ile bağ kurulabilir.

Görsel 41: Taner Ceylan – 1881

Taner Ceylan, edebe aykırı olan çalışmaları ile vücudun estetik duruşunu en detaylı bir biçimde tuvale aktarmıştır. Sanatçı çalışmalarını duygusal gerçeklik olarak açıklamaktadır. Sanatçının bu tarz çalışmasına birçok izleyici takılıp kaldığı için eserin asıl anlatmak istediği konuyu dikkate bile almamaktadır. Ceylan'ın yapmış olduğu bir diğer eseri kuvvetli ve dik çizgileri ile yarı çıplak bir erkek figürüdür. Sanatçı bu çalışması ile önceki yıllara hiç denk gelinmeyen, oto - portre tarzının dışında bir eser meydana getirmiştir.

Görsel 42: Taner Ceylan – Yalan Dünya

Taner Ceylanın bir diğer eseri Kayıp Resimler Sergisinde bulunan ‘‘1553’’ adlı sanat tarihinde yaşanılan bir hesaplaşmaya yer vermiş ve eserine yansıtmıştır. Sanatçı doğu bilimini (oryantalizm) tekrardan izleyicinin yorumuna ve tartışmasına açmıştır.

Görsel 43: Taner Ceylan – 1553

Taner Ceylan, 23 Ekim 2016 yılında seyircisiyle Londra'daki ''I Love You'' serisinde yer alan en önemli çalışmalarımdan biri olan ''Self Portrait'' ile beraber bir araya gelmiştir. Sanatçı bu çalışması ile siyah planın üzerine kuvvetli ışık, ton kullanımıyla ve yapılan çalışmanın gerçekçi yapısı bütün dikkatleri üstüne çekmiştir. Eserin izleyici üzerinde bırakmış olduğu etki ilk görüşte bile zihinlere kazımaktadır. Eserin ortasında tam olarak sessiz, sakin ve anıtsal görünüşlü izlenim sergileyen modelin kanlı ve çıplak vücudu yenilmiş gibi görünmesine rağmen, çalışma tamamen güçlü, onurlu bir duruşu temsil etmektedir.

Görsel 44: Taner Ceylan – Self Portrait

Çalışma Rönesans dönemi estetik yapısını modelin göz hareketi ile seyircinin bakışlarına yön vermektedir. Sanatçı eserde kanlar içerisinde bulunan insan vücudunu yaşamış olduğu olaylara rağmen modelin hala sigarasını içmeye devem ediyor olması toplumsal bir mesaj içeriyor olabilir.

Sanatçı, bu çalışmasında dünyada hiç olmadığı boyutta kanlı ve şiddetli bir yerleşkeye dönüşmüş olduğunu belirtmektedir. Yani sanatçı yaşanmış olan bu olaylara insanoğlunun yalnızca seyirci olduğunu bu modelin donuk simasına aktardığı anlaşılabilir.

Görsel 45: Taner Ceylan – New World

Görsel 46: Taner Ceylan – Lover

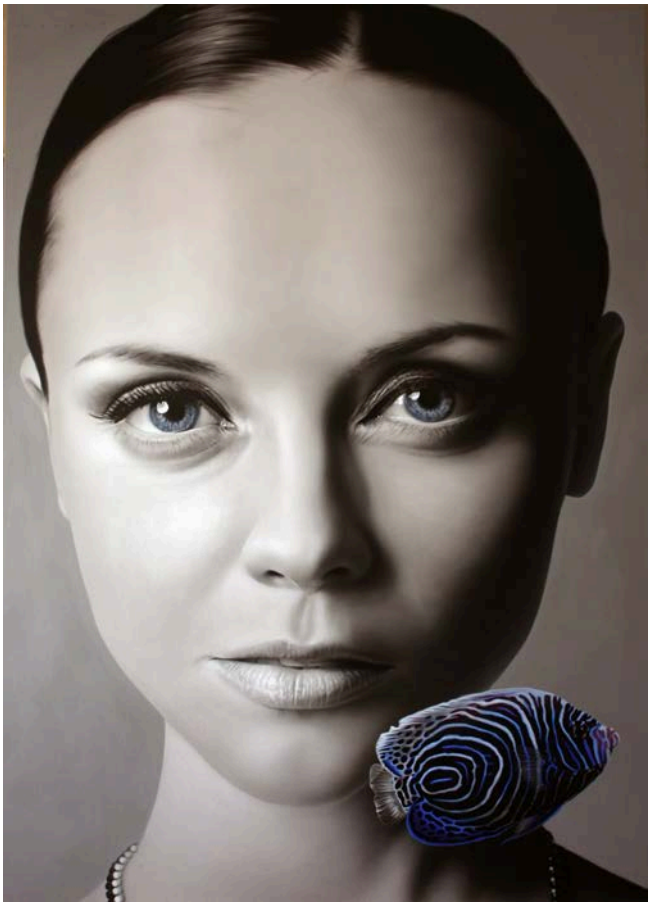
6.4. Cömert Doğru

1977'de dünyaya gelen Cömert Doğru, yapmış olduğu portreleriyle hiperrealist tarzda eser veren ressamlar arasından çıkmıştır. Sanatçının çocukken ailesinin vermiş oluğu destekle eline aldığı bir not defterine yapmış olduğu karakalem çalışmaları ile sanat hayatına ilk adımını atmıştır. Sanatçı 1984'te Kadıköy'de bulunan Adil Binal Okulunda eğitim görmüştür. Sanatçının eğitimine 1987 yılında İdealtepe de bulunan Hasan Şadoğlu Ortaokulu'nda aldığı eğitimini tamamlamıştır. Cömert Doğru, lise eğitimini 1988 ve 1995 yılları arasında tamamlamıştır. Lise yıllarında katılım sağladığı resim yarışmalarında yaratıcı fikirler üretmesine rağmen derece alamamıştır. Eserlerini değişik bir alanda ilerletmeyi planlayan Cömert Doğru, 1996'da Isparta Süleyman Demirel Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi Grafik Bölümüne başvurmuş ve orayı kazanmıştır. Üniversite yıllarında almış olduğu eğitimden sonra illüstratör tarzda kendini geliştirmiş ve Türkiye, Almanya ve Amerika'da yer alan reklam ajansları için ve yayın evleri için kitap çizimleri oluşturmuştur

Sanatçı yapmış olduğu kitap çizimlerinde kendisini daha fazla geliştirip en iyi seviyeye getirmiştir. ''*Cömert Doğu, 2009 yılında ünlü Amerikan Centipede Press Yayınevi tarafından hazırlanan "Artist İnspred by Stephen King" isimli kitapta, Stephen King için yaptığı resimleri yer almıştır'' (Akkaya, 2017: 65).*

Cömert Doğu, çok uzun süre reklam ajansları ile çalışıp daha sonra resim sanatında da eserler vermeye başlamıştır. Sanatçı önceden meydana getirmiş olduğu eserlerinden farklı olarak kadın vücudu, portresi ve balık figürünü kullanarak cinselliği anlatan eserler meydana getirmiştir. Bu çalışmalarında sanatçı yakın çekim fotoğraflar kullanmaktadır. Bunun en güzel örneği, tuval üstüne akrilik boyayla yapılmış olan "Ultra Hipnoz" çalışmasında izleyiciye asıl aktarılmak istenen konu kompozisyonun içine aktarılmaktadır. Sanatçı, Ultra Hipnoz çalışmasında açık, koyu ve gri tonların arasında bulunan geçişlerin kalitesi ışık tonları ve gölgeler ile kuvvetlendirilmiştir. Genellikle sade renkler kullanılmıştır.

Eserde yer alan figürün gözlerinde ve balığın üzerinde yer alan canlı mavi renk izleyicide daha uzun süre etki bırakmaktadır. Bunun yanında balığın üstündeki iç içe geçmiş yuvarlak desenler izleyicide gözleri mavi renkli olan kadınların erkeklerin üstünde nasıl bir etki bıraktığını simgelemektedir.

Görsel 47: Cömert Doğru - Ultra Hipnoz

Sanatçı yapmış olduğu kadın portrelerinde kendine has tarzı ile biçimlendirip daha sonra bu eserleri değişik açılarda tekrardan meydana getirmiştir. Cömert Doğru Küçük Lokma eserinde yan bir şekilde aktarılmış figürün tek renkle oluşturulmasına karşılık, çalışmada kırmızı renkli olan Japon balığı esere dinçlik kazandırmaktadır.

Doğrunun eserlerinde çizginin yerine açık ve koyu tonlar daha çok kullanılmış olup Barok resim sanatında olduğu gibi tek bir noktadan gelen ışık ile benzerlik göstermektedir. Böylece sanatçı meydana getirmiş olduğu çalışmalarında anlatılmak istenen olayı kuvvetlendirmiştir.

Sanatçının Küçük Lokma adlı eserinde ağzı açık bir biçimde bekleyen modele doğru yönelmiş balık figürünün tek hamlede yutabilmektedir. Sanatçı buradaki olayın hem mecazi hemde gerçekçi anlamın yatmış olduğu söylenebilir. Eserdeki balık figürünün anlatmak istediği bu anlamda sanatçı kazanılması kolay olan şeylerin ve cinselliğin aktarılmak istendiği bir semboldür.

Görsel 48: Cömert Doğru – Küçük Lokma

Doğru, eserlerinde yararlanmış olduğu balık figürlerinin karakter özellikleri bakımından modelleri ile beraber resim sanatına uygun bir biçimde uyarlamıştır. Ele almış olduğu konularda sanatçı anlatımı ile kimseyi yüceltmediği gibi kimseyi aşağılamamıştır. Eserin kompozisyonu biçim ve koyu renklerin etkisi ile sağlanmıştır. Bütün kompozisyon sağ tarafta bir araya gelmiştir. Sanatçı balığın üstünde yararlanmış olduğu kahverengi tonları ve gözlerinde bulunan yeşil rengin bütün dikkati iki noktada bir araya getirip baskınlık ortaya koymaktadır. Bunların yanında, mekânının içinde hacim olmadığı için modellerin üzerinde bulunan renk tonları kuvvetli ışık ve gölge etkisi ile ön plana çıkarmaktadır.

Görsel 49: Cömert Doğru – Üzgün

Sanatçı yakından çekilmiş olan fotoğraf karelerindeki figürlerin izleyici ile arasında kurduğu göz teması hüzünlü bir bağ meydana getirirken, balığın simasında yer alan durgunluk arka planın daha rahat okunmasını kolaylaştırır. Cömert Doğru; Bir odada tek başınıza çırılçıplak durmuş çevrenizde iri bir balık geziniyor. Havada süzülüyor. Balığın masum suratından korkuyorsunuz. Balığın yüzgeçleri size temas ediyor ve bence bu an kesinlikle resmetmeye değer demiştir. Sanatçının yapmış olduğu eserlerin adından da anlaşıldığı gibi model ve balığın simalarında bulunan durgunluk ve mutsuzluk o an sanatçının yaşamış olduğu duygusal anın yansıtması olabilir.

Cömert Doğru, tartışmasız en zor konulardan biri olan portre resim sanatını mükemmel bir şekilde tuvaline aktaran sanatçıdır. Sanatçı meydana getirmiş olduğu Çığlık adlı eserinde daha önce yapmış olduğu portre eserlerinden farklı bir bakış açısı ve kompozisyon ortaya koymuştur. Eserde dik olarak tutmuş olduğu tuvalin üzerine koyu bir zemin yapmıştır. Bu koyu zeminin üzerine yapmış olduğu resmin ilk bakışta zemin üzerinde yer alan tek renk kullanımı dikkatleri üzerine çekmektedir. Bunların yanında ağzı açık bir biçimde ve modelin bakış açısı iler ters olarak yerleştirilen balık figürün üstündeki kuvvetli sarı rengin asıl odak noktası olmaktadır ve konuya açıklık getirmektedir.

Sanatçı yakından çekmiş olduğu fotoğrafı tuvale yansıtırken yapmış olduğu portre izleyici ile duygusal bir bağ oluşturmaz. Eserde balık çığlık atar gibi ağzı açık bir biçimde oluşu arka tarafın daha rahat anlaşılmasını sağlamaktadır. Figürlerin simasında görünen birbirinden farklı ifadeler Cömert Doğrunun o zamanlarda yaşamış olduğu depresyonun esere aktarılmasıdır.

Görsel 50: Cömert Doğru – Çığlık

Sanatçının yapmış oluğu bir diğer eser ise anneden kızına devredilen değişim yani Heterochromia'dır. Genellikle modelin gözünün etrafında, saçlarında, derisinde ve bunlara benzer bölgelerinde yer alan farklı renklerin bulunması bir çeşit mutasyondur. Sanatçının bir önceki eserlerine bakıp kıyas yapıldığında dikkat çeken ilk şey yapılan eserin renkli olmasıdır. Eserdeki modelin seyirciyle yapmış olduğu göz temasının tüm ilgiyi resmin asıl alanına çekmektedir. Ayrıca bu çalışma açık, net bir çalışma olaraktan betimlenmektedir.

Heterochromia isimli eserde, yatay bir kompozisyon üzerine kurulmuştur. Eserin yarısının renkli diğer yarısının siyah beyaz olmasına karşı balık figürünün canlı bir turuncu ile yapılması eserde yer alan renklerin baskın etkisini kuvvetlendirmektedir. Sanatçı eserin hemen hemen tamamında idealize edilmiş ışığın atmosferdeki etkiler ile bir araya gelerek çalışmayı daha çok etkili hale getirmiştir. Cömert Doğru'nun meydana getirmiş olduğu eserdeki balık figürü ve modelin üstünden anlatmak istediği hikâyedeki gerçeklik ile benzerlik göstermektedir.

Görsel 51: Cömert Doğru – Heterochromia

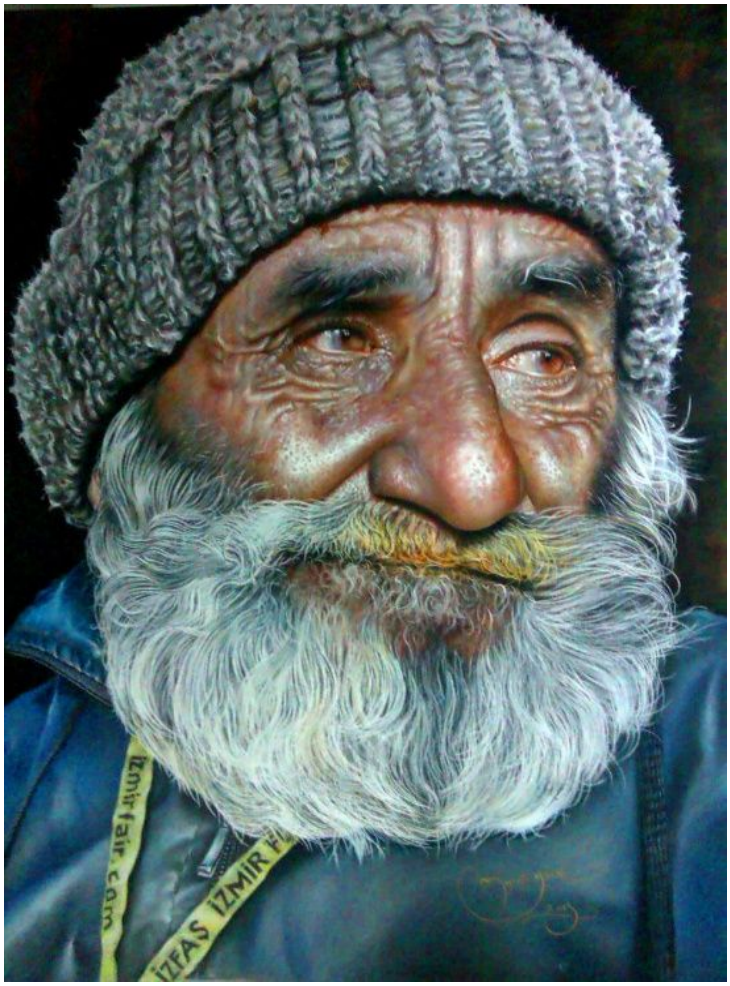
Görsel 52: Cömert Doğru – Green Room

6.5. Mustafa Yüce

Sanatçımız Mustafa Yüce, sanata ilk atılımlarını 1978'de hayata gözlerini açtığı Kütahya'nın Simav ilçesinde bulunan derenin kenarından toplamış olduğu kil ile oluşturmuş olduğu minik heykeller ile atmıştır. Sanatçı, ilköğretim ve ortaöğretim yıllarını Simav ilçesinde bitirmiştir. İlköğretim ve ortaöğretim yıllarında portre siparişleri alan sanatçı, gerçeğin aynısını yapmıştır. Yüce, 1997 yılında Simav Cumhuriyet Lisesini tamamladıktan sonra aynı sene içinde Uludağ Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesin de eğitim almaya hak kazanmıştır.

> Bu dönemde, atölye hocalarının soyut tarzda resim yapmasını istemeleri, onu olumsuz etkilemiş ve kendinin yeteneksiz olduğunu düşünerek resim yapmayı bırakmış ve resim öğretmenliği yapmaya karar vermiştir. 2001 yılında Şanlıurfa Ceylanpınar'da öğretmenlik hayatına başlayıp, 2005'te Domaniç, 2007'de Tavşanlı ve 2008-2015 yılları arasında İzmir Ümran Baradan Güzel Sanatlar Lisesi'nde görev yapmıştır (Akkaya, 2017: 71).

Mustafa Yüce, bilimsel niteliği olan resimler meydana getirmeye başladığı zamanlarda alegori ile ilgili düşlerine dayalı gerçekte var olmayan eserler oluşturmuş ve daha sonra sanatla ilgili yeni tarzlar aramaya koyulmuştur. Sanatçı yararlandığı fotoğrafların kendisini yeterince doyurmadığını düşünmüştür. Bunun üzerine araştırmalarını devam ettiren sanatçı hipergerçekçilik akımı ile karşılaşmıştır. Yüce 2010 yılında yapmış olduğu bir çalışmasında deneme yaparken ne olduğu belli olmayan bir durumla karşı karşıya kalmıştır. Buna kendisi bile inanamayıp hemen hemen bir hafta boyunca meydana getirmiş olduğu esere bakmıştır ve kendisine de hayran kalmıştır. Sanatçı 2000'den itibaren yurtiçinde ve yurtdışında çok fazla sayıda sergi açmıştır. 2016 yılında Marmara Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi'nde yüksek lisana eğitimi almıştır. Mustafa Yüce, kullanmış olduğu figürlerin simalarındaki her çizgi, saçlarında bulunan her beyaz saç telinde realist bir sanat çalışması meydana getirmektedir.

Görsel 53: Mustafa Yüce – Yaşlı Adam Hasret

Mustafa Yüce, Yaşlı Adam Hasret isimli çalışmasında yumuşak pastel boya tarzıyla meydana getirmiştir. Eser ahşap zemin üstüne en ince detaylar ile yapılmıştır. Net bir kompozisyon ile oluşturulan model, naif, kırılgan ve hüzünlü bakışlarıyla bütün konunun hâkim bir duruş sergilemektedir.

Siyah, beyaz, mavi, kahverengi ve ara renklerin bulunduğu çalışmada koyu tonlarla meydana getirilen arka planın ön kısmında yararlanılan açık tonlar, siyah ve beyaz renk tonlarının ahengi bu durumu destekler niteliktedir. Eserde yer alan modelin hala umudunun olduğunu yansıtan bakışları tablonun merkezinden sağ tarafa doğru giderek doğal ve gerçekçi bir hayatın hikâyesini, mutluluklarını, üzüntü ve sıkıntılarını ortaya koymaktadır.

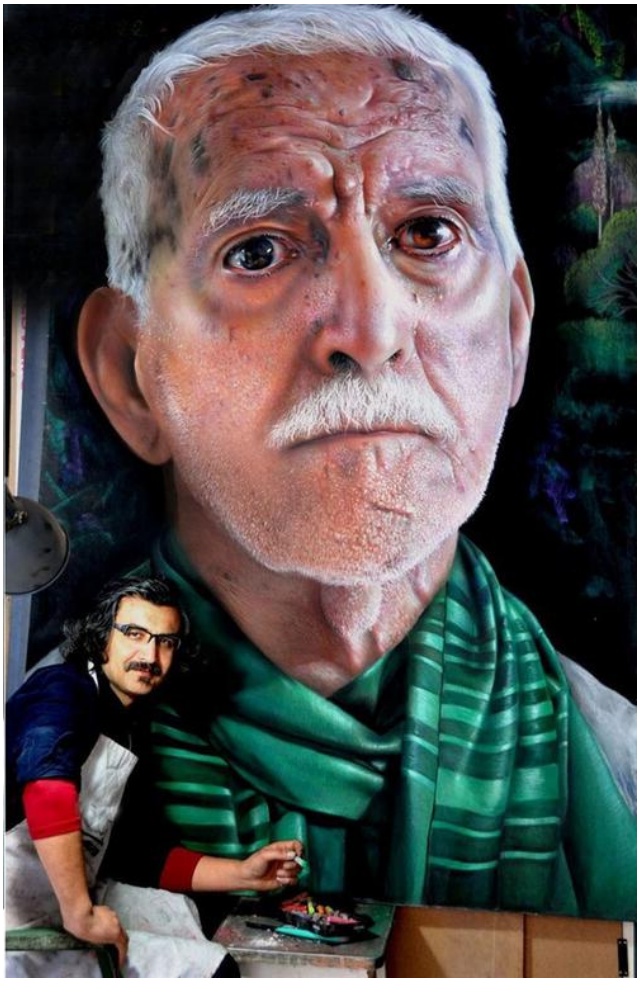

Görsel 54: Mustafa Yüce – Yaşlı Adam Veda

Sanatçının bir diğer çalışması Yaşlı Adam Veda eseridir. Eser yumuşak pastel tarzıyla meydana getirilen eser, özel bir koleksiyonun içerisinde bulunmaktadır. Tuvalin tam ortasında yer alan yaşlı adam modeli, hayatta yaşanmış olan üzüntüyü, çileyi seyirciye yansıtmaktadır. Çalışmanın arka planında bulunan motif ile modelin üstündeki kıyafetin kumaşında bulunan kıvrımlar çalışmanın daha gerçekçi olmasını ve hareketli görünmesini sağlamaktadır. Sanatçının siyah ve beyaz tonların yoğunlukta kullanılmış olduğu çalışmada, sıcak tonların kullanılması ise eserin ana temelini meydana getirmektedir.

Sanatçının bir diğer çalışması Naif Ressam Hüseyin Yüce eseridir. Bu çalışma Hüseyin Yücenin arzusu üstüne bu eser özel bir koleksiyona dâhil edilmiştir. Ahşap zemin üstüne pastel boya tekniğiyle oluşturulan model, yaşamın son zamanlarını betimleyen bir iki fotoğraf kullanılarak meydana getirilmiştir. Yakından çektirilmiş fotoğraf ile oluşturulan model, olayın yaşandığı anı seyircinin gördüğünden daha üst düzeyde bir anlatım sunmaktadır. Ayrıca eserin arka planında yer alan koyuluk esere derinlik katmıştır.

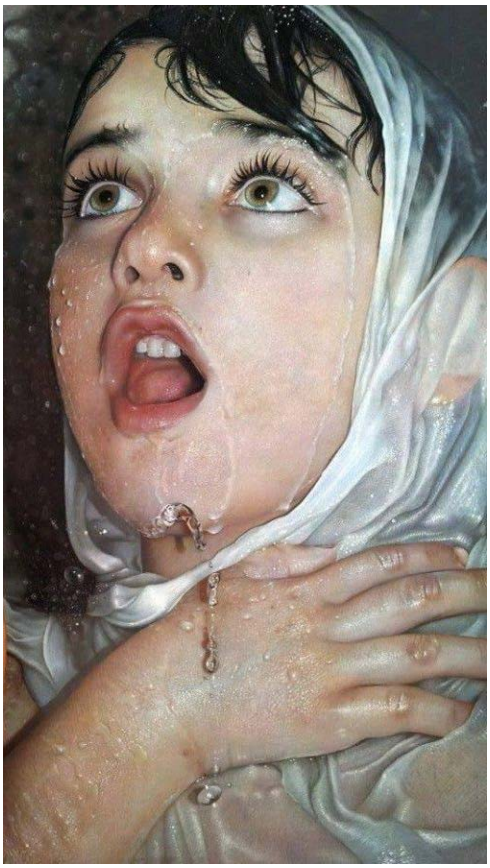
Sanatçının çalışmasının arka tarafında koyu tonlar ile yeşil renk, modelin boynuna doladığı yeşil renkli atkıyla soğuk renkler meydana getirerek bütün ilgiyi çalışmanın ana noktasında bir araya getirmektedir. Yüce, yapmış olduğu portrenin üstünde detaylı ve hiper-gerçekçi anlatımıyla modelin karakterini de dışarı yansıtmaktadır.

Görsel 55: Mustafa Yüce – Naif Ressam Hüseyin Yüce

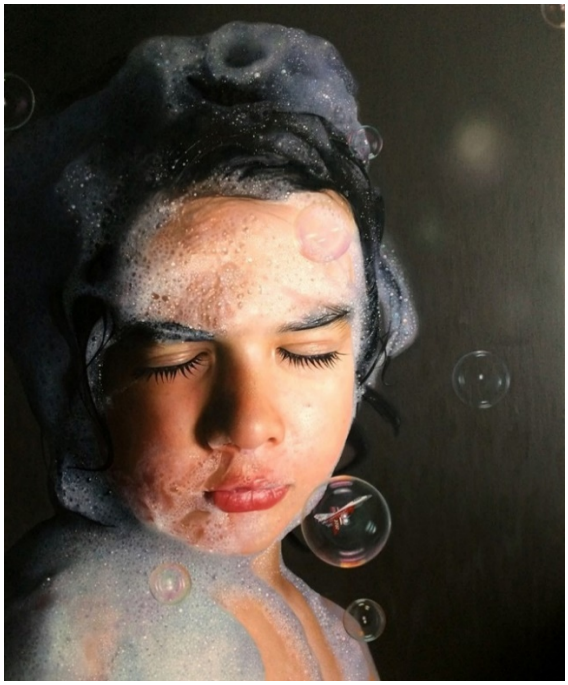
Sanatçının Çocuklar Serisinde bulunan Emir Han adlı eserinde model olarak kullandığı kişi kendi oğludur. Tuvalin sağ tarafına yapılmış olan çalışma, siyah bir zemin üzerine açık renk tonlarının kullanılması tüm dikkatleri modelin üzerine toplamaktadır. Modelin bakmış olduğu açı, seyircinin bakış açısına yön vererek asıl anlatılmak isteneni bütün çıplaklığı ile gözler önüne sermektedir. Mustafa Yüce, çalışmasında çoğunlukla sıcak renklere yer vermiştir. Eserde o an yaşanılan olayın şaşkınlığı, duygusallığı, kızgınlığı ve üzüntüsü tuvale ustaca aktarıp anlatıma kuvvet katmıştır.

Çalışmanın arka planında sığınmacı görünümü verilerek, denizde kaybolmuş çocukları ve daha sonra kıyıda bulunan çocuk bedenlerinin vücut bulmuş hali izleyiciye anlatılmak için tuvale yansıtılmıştır. Sanatçı kullanmış olduğu modelle toplumsal olayları aktarmaktadır. Bunların yanında Mustafa Yüce, modelini simasına vermiş olduğu korkulu, üzgün, çaresiz bakışları yaratıcı sanatçıya umutla bağlandığı çıkarılabilir.

Görsel 56: Mustafa Yüce – Emir Han

Mustafa Yüce'nin yapmış olduğu bir diğer çalışması 2016'da yapmış olduğu The Moon adlı eseridir. Sanatçı bu çalışmasını yağlı boya tekniğini kullanarak meydana getirmiş ve bundan önce yapmış olduğu çalışmalarından farklı tarz kullanarak bu çalışmasını oluşturmuştur. Köpükler içinde ıslak çocuk modelinin vücudu, açık bir kompozisyon ile meydana getirilmiştir. Modelin ıslak vücudu kurgulanan gerçeğin aktarılmasının ilerisinde, anlatıcı yönü ile canlı bir manzara gözler önüne sermektedir. Çalışmadaki modelin saf, suçsuz ve temiz vaziyeti, o an yaşanılmış olan toplumsal olaylara bir mesaj gönderir tarzdadır.

Görsel 57: Mustafa Yüce – The Moon

7. 1960 SONRASI DÖNEMDE HİPERREALİST TARZDA ESER VEREN YABANCI SANATÇILAR

7.1. Robert Cottingham

Robert Cottingham, eserlerinde fotoğraf kullanarak Hiperrealizm tarzda eser veren yabancı sanatçılardan biridir. Cottingham, yapmış olduğu bir çalışma için birden fazla fotoğraftan faydalanmaktadır. Bunlara ek olarak sanatçı yapmış olduğu eserde toz, leke, kırışıklık ve pas lekelerini görmezden gelerek tuvale aktarmaktadır. Robert Cottingham'ın asıl amacı konunun elinden geldiğince sade yapıp malum bir potansiyeli elde etmektir. Sanatçı, yapmış olduğu çalışmalarda fotoğraflar ile çalışmaya başladığı noktayı ve bilginin asıl çıkış noktasını belirleyip çalışmalarını kendi isteğine göre hazırlamaktadır. Robert Cottingham, sık sık rengârenk bakkal ve büfe logolarının veya ışığı olan reklam tabelalarını konu olarak tercih etmiştir. Sanatçı yapmış olduğu eserlerinde ışıklı tabelaları veya bakkal fotoğraflarını önden çekmek yerine yan taraftan ve aşağıdan yukarıya doğru bakarak çekmeyi tercih edip eserlerine olaylı aksiyonlar oluşturarak görkemli çalışmalar ortaya getirmeyi amaçlamıştır. Sanatçının resmetmiş olduğu ışıklı reklam tabelalarının çoğunun

üzerine yapılmış olan yazı ve şekiller net bir biçimde belli olmasına rağmen seyirci yazılanlardan hiçbir mana çıkaramamaktadır.

Seyirci sadece plastikleri, neon ışıklarını ve kumaş detaylarını hissetmektedir. Sanatçının çalışmalarına dikkatli bir biçimde bakıldığında, ilk bakışta gerçekleri sıradan bir şekilde tanıtıyormuş gibi dursa da daha dikkatli incelendiğinde eserdeki soyut renkler, kompozisyonların olduğu görülmektedir. Sanatçı sık sık reklamların, bakkal logolarının bulunduğu yerlerin fotoğraflarını çok açılı bir yerden çekmektedir. Ayrıca sanatçı, yapmış olduğu eserlerinde reklamlara da yer vermiştir (20.yy Görsel Genel Kültür Ansiklopedisi, 1997: 1441).

Görsel 58: Robert Cottingham – The Spot

Görsel 59: Robert Cottingham – Art

7.2. Don Eddy

Hiperrealizm tarzında eser veren bir diğer sanatçılardan biride Don Eddy'dir. Eddy ’in 1970-1971 yılları arasında yapmış olduğu eserleri imge ve konu seçimi yönünden Hiperrealizm akımı ile yakınlık göstermektedir. Sanatçı, o dönemlerde yapmış olduğu eserlerinden ötürü grupta yer alan asıl söz sahibi üyeleri içerisine dâhil olmuştur. Ancak gruba katıldığı ilk seneden bu yana sanatçının eserleri ve tarzı ile daima farklılığını ortaya koymuştur.

Don Eddy çalışmalarında faydalanmak için air-brush tekniğini geliştirmeye çalışmıştır. Sanatçı son zamanlarda daha çağdaş olarak bilinen manzara resimleri ve natürmort tarzda eserler yapmaya başlamıştır.

Görsel 60: Don Eddy – Özel Otopark IV (Private Parking IV)

7.3. Richard Estes

Sanatçı Richard Estes, Hiperrealizm ’e yön veren ressamlarımızdan bir diğeridir. Hiperrealizm ‘in çağdaş anlatımı içinde yer almış olmasına rağmen, sanatçının eserleri asıl amacına uygun bir biçimde devam etmiştir. Estes, normal, anlamı olmayan nesne ve mekânların tuvale yansıtıldığında anlam olarak geliştiğini gösteren

ressamdır. Sanatçı çalışmalarında bir şehrin resmini rastgele yapmış olmasına rağmen kurmuş olduğu kompozisyonuyla çok başarılı eserler meydana getirmiştir. Richard Estes, çekmiş olduğu fotoğrafları bir araya getirerek önemli düzeltmeler yapmıştır. Sanatçı gerçek hayatta bulunan mekâna daha fazla parlaklıklar, camlar ve metal parçaları ekleyerek yapmış olduğu çalışmayı daha etkili bir hale getirmektedir. Sanatçının ‘‘Bus reflections’’ isimli çalışmasında yapmış olduğu bir sokak resmi, resmin sağ tarafındaki vitrin, yolun kenarında duran otobüs, taksi ve öteden görünen şehir ’in apartmanları... Richard Estes, meydana getirmiş olduğu bu gerçekçi çalışmasının içerisine insanoğlunun gözüne alışık gelmeyen, daha karışık bir hayata girmiş olduğunu açıklar niteliktedir (20.Yüzyıl Görsel Genel Kültür Ansiklopedisi,1997: 1440).

Görsel 61: Richard Estes - Bus reflections

Sanatçının asıl amacı izleyiciye doğayı, mekânları daha farklı, mükemmel, değişik göstermek gibi bir çabasının bulunmadığını dile getirir. Richard Estes, ‘‘Ellerimden gelse üzerinde çalışmış olduğum mekânların genelini yıkardım’’ sözü ile hiperrealist bir üslubunun olduğunu ortaya çıkarır.

Richard Estes, eserlerinde şehrin bozulmasını konu almak yerine bozulma sonucunda oluşan farklılığı konu olarak tercih etmektedir. Sanatçının yapmış olduğu mağaza, dükkân vitrinlerinde izleyicinin hemen göremediği nesne ve sahneleri yansıtmaktadır. İzleyiciler mağaza vitrinlerine veya dükkân logolarına ilk baktığında cama yansıyanı değilde camın arkasında sergilenen malzemelere bakmaktadır. Fakat Richard Estes 'in yapmış olduğu mağaza vitrini ve dükkân logosu çalışmaları ile izleyicinin asıl dikkatini camların arkasında sergilenmekte olan malzemelere değilde camlara yansıyan imgelere yöneltmiştir. Estes 'in bu eserleri oluştururken hiçbir ayrıntıyı gözden kaçırmamak için aynı mekânın birden fazla fotoğrafını çektikten sonra eseri yapmaya başlamıştır (Meisel, 1989: 11– 13).

Görsel 62: Richard Estes – Elbise Mağazası

7.4. Audrey Flack

Audrey Flack, Hiperrealizm akımı içerisinde yer alan önemli ressamlardandır. Sanatçı son 25 yılın yenilikçi sanatçıları arasında da yer almaktadır. Sanat hayatına yapmış olduğu soyut çalışmaları ile girmiştir. Fakat ilerleyen yıllarda Hiperrealizm akımını savunmuş hiperrealist eserler meydana getirmiştir.

Audrey Flack, hiperrealist tarzda vermiş olduğu ilk eserleri natürmort olmuştur. Bu nedenle diğer hiperrealist sanatçılarından ayrı tutulmuştur. Sanatçının airbrush tekniğinden yararlanarak yapmış olduğu natürmort çalışmalarından Vanitas isimli eseri, sanat camiasının değerini ve içeriğine katkıda bulunan 17. yy başı, 20.yy'ın sonunu ortaya çıkarır niteliktedir.

Görsel 63: Audrey Flack – Çarkıfelek (Wheel of Fortune)

Sanatçı çalışmalarında kullanmış olduğu renkleri, oluşturmuş olduğu kompozisyonu gerçekte var olan simgelerin dili ile izleyiciye ileti mesaj vermektedir. Flack, meydana getirmiş olduğu kompozisyonlar da çoğunlukla kadınların doğaüstü gücünü anlatır. Bunların yanında sanatçı oto-portre, siyasal portre ve ebeveyn portrelerine benzer hususları çalışmalarında konu edinmektedir.

Sanatçı yapmış olduğu oto-portrelerinde hayaletleri ve perileri düşlerdeki canlılarla ve cinsiyetler arasındaki ekonomik, siyasal ve toplumsal eşitsizliği savunan görüşler ile bir araya getirip eserine yansıtır.

Audrey Flack, 1970 yılında yapmış olduğu eserleri çağdaş hiperrealist ressamları ile aynı görünürken, 1980 yılında yapmış olduğu eserlerinden bir kaçında fotoğraf kullanıp eserlerini oluşturmuştur. Anacak sanatçı bunlara rağmen tam olarak bir hiperrealist sanatçı olamamıştır. Sanatçı kariyerinin devamında heykeltıraşlığa da yönelmiştir (Giray, 1995; 65).

7.5. Jack Mendenhall

Sanatçı Jack Mendenhall, çalışmalarında incelemiş olduğu mevzu daima iç mekânlara aittir. Sanatçı genellikle HG ile Architectural Digest mağazalarında bulunan evlerin iç bölgelerinin dekorasyonların resmetmektedir. Mendenhall'ın çalışmaları abartılı, kalitesiz ve karışıktır. Ancak sanatçı kariyerini devam ettirmiş ve kendini sürekli geliştirmiş, 1980 yıllarında daha başarılı çalışmalar meydana getirmiştir. Sanatçının eserlerinde, modellerini yarım bir biçimde resmetmesi çalışmasının değişik bir anlatım tarzı, gücü oluşturmasına neden olmaktadır. Ayrıca Mendenhall 'in çalışmasında kullanmış olduğu modeller yapmış olduğu çalışmayı anlatımı bakımından destekler niteliktedir (Aydın, 2009; 142-143).

Görsel 64: Jack Mendenhall – Turta

8. DİSİPLİNLERARASI ALANLARDA HİPERREALİZM AKIMI

Hiperrealizm akımı ile eser üreten heykel sanatçılarının benzer yönleri gerçeğinden de daha gerçekçi gibi duran insan figürlerini konu olarak seçmiş olmalarıdır.

8.1. Heykel Sanatında Hiperrealist Tarzda Eser Veren Ressamlar

8.1.1 Ron Mueck

Sanatçı Ron Mueck, Hiperrealizm akımıyla oluşturulan heykel sanatının değerli temsilcilerinden ve öncülük edenlerindendir. Sanat hayatının başlangıcında film yapımcıları için model ve kuklalar üretmiştir. Daha sonra kariyeri boyunca edinmiş olduğu bilgilerini heykel sanatıyla birleştirip eserler ortaya koymuştur.

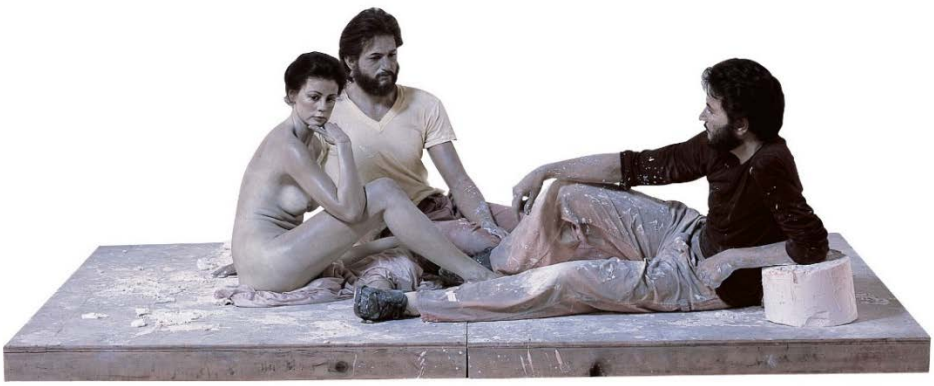
Görsel 65: Ron Mueck – Woman and Child

Gerçeğinden daha da gerçekçi heykeller üreten Ron Mueck, seçmiş olduğu konularıyla da ilgiyi üzerine çekmektedir. Hiperrealizm tarzda heykel yapan sanatçılar, canlı ya da cansız modellerden almış oldukları kalıplarla gerçeğine birebir benzeyen eserler ortaya koymaya özen göstermişlerdir. Sanatçıyı heykel sanatı ile ilgi eser üreten diğer ressamlardan ayıran yönü modelaj yani kil ya da balmumu gibi yoğrulabilen malzemelerle üç boyutlu plastik biçim oluşturma yönteminden yararlanarak eser oluşturmaktadır.

Sanatçının yapmış olduğu bu hiperrealist heykeller, dev boyutlardaki balmumu heykelleridir. Sanatçının eserlerine ilk kez baktığımızda sanki gerçekmiş izlenimi vermekle kalmayıp, eserde kullanmış olduğu renklerle bile muazzam bir gerçekliği gözler önüne seriyor. Daha çok anne, çocuk ve hamilelik üzerine heykeller üretmektedir.

8.1.2 John de Andrea

Sanatçı John de Andrea, hiperrealist heykel sanatı akımına öncülük edenlerden bir diğeridir. John de Andrea, yapmış olduğu çalışmalarını kalıp yöntemini kullanarak oluşturmaktadır. Sanatçının ilgi alanı genellikle gerçekçi gibi duran çıplak insan figürleridir. Yapmış olduğu eserleri çok sade, balmumundan üretilmiş ve canlı gibidir. Çalışmaları seyirciye anı yaşatmakla kalmayıp sanki o heykel ile yüz yüze bakıyor hissi uyandırmaktadır. Sanatçı izleyiciye mesajı dolaylı değil doğrudan verip, onları büyülemektedir.

Görsel 66: John de Andrea - Dejeuner sur l'herbe

8.1.3 George Segal

Sanatçı George Segal, çağdaş yaşamın kendi gerçek kimliğini bulamayan insanlarını araba, kafe ve sokaklar gibi ortak kullanım alanlarında belli bir kompozisyon oluşturmaktadır. Sanatçı oluşturmuş olduğu bu kompozisyon ile kimliksiz insan figürünün onca kalabalık içerisinde yaşamış olduğu yalnızlık duygusunu kendine has tekniği ile tuvaline aktarmıştır.

Sanatçı oluşturmuş olduğu eserlerinde çok fazla sayıda figürden yararlanmıştır. Sanatçı çağdaş tekniği kullanmaktansa alçılı bandaj tekniğini kullanmıştır. Segal, gerçekten var olan figürlerden kalıp oluşturmuştur. Yapmış olduğu eserlerinde renklere fazla yer vermemiştir. Yapmış olduğu hiperrrealist heykelleri mumya biçiminde ve seyirciye hüzün veren eserler ortaya koymuştur (Doğan, 2019; 24-25).

Görsel 67: George Segal - The Dancers

8.1.4 Duane Hanson

Sanatçı Duane Hanson, Pop-Art sanatına öncülük yapan isimler arasında yer almakla ve bunun yanında hiperrealist heykel tarzında da eserler meydana getirmektedir. Sanatçı birbirinden farklı bir sürü malzemeden yararlanarak kalıp yöntemi ile sıradan figürlerin heykellerini devasa boyutta gerçeğine çok akın bir biçimde oluşturmaktadır.

Hanson ilk başta çalışmalarında acı, mutsuzluk, şiddet gibi günlük hayatta yaşanan konuları eserlerine yansıtmaktadır. Bu eserlerinde figürlerin cildinde oluşan yara lekelerini, kan izlerini gerçekçi bir biçimde yansıtmaktadır.

Sanatçı 1970 yılında yapmış olduğu bu eserlerin konusunu değiştirip, insanların kıyafetli bir biçimde belli bir kompozisyon dâhilinde devasa heykeller ortaya koymaktadır.

Görsel 68: Duane Hanson - Policeman and Rioter

8.2. Seramik Sanatında Hiperrealist Tarzda Eser Veren Ressamlar

Seramik Sanatı Hiperrealist sanatçıların hemen hemen hepsi bir figürün ya da nesnenin seramik malzemesi ile oluşturulmasın da birbirinden farklı yöntemler ve teknikler uygulamışlardır. Bir figürü ve ya nesneyi gerçeğinin birebir aynısını pişirilmiş topraktan oluşturarak ve bu eseri gerçeğinin aynısına benzer bir biçimde ortaya getirmesi, sanatçının yapmış olduğu o eserinin hiperrealist bir eser olduğunun göstergesidir.

Seramik tarzda yapılan hiperrealist çalışmalar genellikle seyircilerin şaşırmasına ve hayranlık duymasına neden olmaktadır. Seramik Sanatı Hiperrealizm akımı günümüz sanat akımında gelişimini hal sürdürmektedir. Bu akımın seramik sanatında bu kadar yoğun bir biçimde kullanılmasının nedeni malzeme yönünden çok fazla seçenek barındırmasıdır.

8.2.1 Marılyn Levin

Sanatçı Marılyn Levin, ödüllü birçok seramik eserlerine ve heykellerine Amerika'daki birden fazla müzede sergilenmektedir. Sanatının en kıymetli yanı ortaya koymuş olduğu eserlerine vermiş olduğu deri dokusunu gerçeğinden daha gerçekçi bir biçimde yansıtılmış olmasıdır. Levin 'in tercih etmiş olduğu konular deri kıyafetler ve deri çantalardan oluşmaktadır. Yapılan eserler bir insanın giyebileceği ölçüdedir. Sanatçı üretmiş olduğu bu eserlerinin hepsini en ince ayrıntısına kadar işlemiştir. Marılyn Levin eserlerinin üretim aşamasında, eserin yüzeyinde yararlanmış olduğu astar, ısıl işlem, renklendirici maddeler ile hedefine en mükemmel biçimde ulaşmıştır (Doğan, 2019; 35-36).

Görsel 69: Marilyn Levine - Peegy s Jacket

8.2.2 Richard Shaw

Modern seramik sanatı hiperrealist akım tekniğini kullanarak ve kalıp ve alçı yöntemi ile eserlerini meydana getirmektedir. Sanatçı aşırı özenli bir biçimde oluşturmuş olduğu çalışma tarzı ile bilgi birikimini arıtmış ve eserlerine bire bir aktarmıştır. Shaw, genellikle kumaş üzerine kalıpla baskı yapma yöntemini kullanarak bir birinden farklı çalışma teknikleri ortaya çıkarmıştır. Normal hayatta karşımıza çıkan objelerin eğlenceli, şaşkın yanlarını da seramik sanatı ile gözler önüne sermektedir. Sanatçı çalışmalarında öne çıkan zarif detaylar ile nasıl muazzam eserler ortaya konulabileceğini gözler önüne sermektedir. Tabi bu zarafetin karşılığında üretilen eserlerin yapım aşamasında çekilen güçlükleri de izleyiciye yansıtmaktadır.

Görsel 70: Richard Shaw - Seated Lady with Blue Shoe

8.2.3 Christopher Davit Whıte

Sanatçı Christopher Davit White, oluşturmuş olduğu eserlerini genellikle serbest bir şekilde ayrıntılara vurgu yaparak ortaya koymaktadır. Sanatçı çalışmalarında çürümüş ahşapları, pas tutmuş metalleri ve bozulmaya yüz tutmuş malzemeleri kullanmaktadır. Christopher Davit White, ortaya koymuş olduğu bu eserleri ile doğa olayları ve insanoğlu arasındaki bağı ve her ikisinin de gelişimi ve çürümesi arasında gerçekleşen ilişkiye değinmektedir. Sanatçının çalışmaları uluslararası galeri ve müzelerde sergilenmektedir.

Görsel 71: Chrıstopher Davıt Whıte - That Sinking Feeling

8.2.4 Victor Spinski

Sanatçı Victor Spinski, kalıba dökme yöntemi ile hiperrealist seramik çalışmalarını ortaya koymaktadır. Sanatçı çalışmalarının her birine çok fazla zaman ayırmaktadır.

Günlük hayatta yaralanmış olduğumuz objelerin belli bir kompozisyon dâhilinde gerçekleştirilmiştir. Bu objeler, çöp tenekesi, boya kutusu, plastik kaşıklar gibi atık malzemelerden oluşmaktadır. Sanatçının seramik tarzda yapılan hiperrealist çalışmaları genellikle seyircilerin büyülenmesine ve hayranlık duymasına neden olmaktadır.

Görsel 72: Victor Spinski - Cake on the Plate

SONUÇ

Bizi bu çalışmayı yapmaya yönelten en önemli etken 1960 sonrası Resim sanatında Hiperrealist eğilimleri ve Hiperrealizm akımının kullanımında gösteren ile gösterilen arasında nasıl bir ilişki kurulduğu, sanatçının bu akımı hangi amaçlarla yansıtmış olabileceği üzerine bizi meraklandıran soruların aklımızda oluşmaya başlamasıdır. Bu çalışma ile asıl hedefimiz Hiperrealizm sanatı etrafında yer alan yerli ve yabancı ressamlardan bazılarını belirleyerek bu ressamların ve çalışmalarının Hiperrealizm akımının gelişimi sürecindeki değerini belirlemektedir. Hedefe ulaşmak için bu tezde, ilk olarak Hiperrealizm akımının tanımına yer verilmiş devamında Hiperrealizm alanında eser veren ressamların biyografilerine yer verilmiştir. Sonrasında ressamların yapmış oldukları çalışmalar araştırılıp inceledikten sonra ressamların savunmuş oldukları sanat akımları ve farklı alanlarda Hiperrealizm akımı ile ilgili bilgilerde araştırılmıştır.

Saptamalarımız doğrultusunda, farklı farklı makale, tez, kitap ve ansiklopedilerde bulunan bilgiler istikametinde incelenmiştir. Tezde hedeflenen Hiperrealizm sanatı etrafında yer alan yerli ve yabancı ressamları belirleyerek bu ressamların ve çalışmalarının Hiperrealizm akımının gelişimi sürecindeki değerini belirlemek üzere bu bağlamda konu ile bağlantılı olarak, Louis K. Meisel'in Hiperrealizm akımı üzerine yazmış olduğu sanat kitapları çalışmanın asıl temelini oluşturmaktadır. Sanatçının Hiperrealizm akımı içerisinde bahsetmiş olduğu ressamlar ve eserleri temel alınarak bu ressamların Hiperrealizm akımına bağlı olan eserleri incelenerek akımın gelişimindeki katkıları belirtilmiştir. Hiperrealizm akımı ortaya gelmiş olduğu 1960 yılından bu yana yerli yabancı sanatçıların resim sanatında göstermiş oldukları teknikleri, eserleri, akımın ortaya çıkışı vb. yönleri ile inceleme yapmayı amaçlamaktadır. Buna bağlı olarak yerli ve yabancı kaynaklardan elde edilen veriler, konunun çevresinde ayrıntılı bir biçimde gelecek kuşaklara aktarılmıştır.

''Hiperrealizm Akımını Hazırlayan Etkenler'' isimli araştırma ile fotoğrafın Hiperrealizm akımına nasıl bir etkisi olduğundan, Hiperrealizm akımının ortaya geldiği zaman, Hiperrealizm akımında sanatçıların yararlanmış olduğu tekniklerden

ve sanatçıların bu akımı eserlerine nasıl aktardıkları ile ilgili yorumlar dile getirilmiştir. Bunların yanında ressamların çalışmalarında fotoğraf kullanarak yapmış oldukları eserleri günümüz resim sanatında değerli bir yerinin olduğu da ortaya çıkmaktadır.

Kısaca 1960 yılından itibaren meydana gelen Hiperrealizm akımı değerli sanatçılarının birçoğu hala hayatta ve bu sanatçılar Hiperrealizm tarzında çalışmalar üretmeye devam etmektedir. Bu sebeple her geçen gün akıma eğitim alıp yetişen yeni yeni gençler yetişmesi sayesinde akım hemen hemen 50 senedir varlığından hiçbir şey kaybetmemiş aksine üzerine katmıştır. Fakat tezimizin yazım aşaması boyunca faydalandığımız kaynaklardan da anlaşıldığı gibi Levent Kılıç'ın Fotoğraf ve Sinemanın Toplumsal Tarihi, Louis K. Meisel'in Photorealism since 1980 ve Photo-Realizm (Foto-Gerçekçilik), Semra Germaner *1960* Sonrası Sanat Akımları isimli kitaplar haricinde Hiperrealizm akımı ile ilgili yayınların yeterli olduğunu iletmek pek mümkün değil. Hiperrealizm akımı ile ilgili çalışma meydana getiren ressamların öz geçmişini ve yapmış oldukları çalışmalarla ilgili kitap, tez ya da makale yazılmış olmasına rağmen bazı ressamları anlatan az sayıda sergi manşetleri ya da makale yok denebilecek kadar azdır. Hatta derleyip topladığımız kaynakların hemen hemen bütünü yabancılara ait olmakla birlikte akım üzerine yerli kaynak pek bulunamamaktadır.

Bu yüzden ortalama 50 senedir Hiperrealizm akımını savunan ressamların ve yapmış oldukları eserlerinin yeteri kadar tanınamamasına neden olmaktadır. Bu pozisyon resim sanatı bakımından ciddi eksikliklere sebebiyet vermektedir. Hiperrealizm akımı üniversitelerimizin ders içerikleri bölümünde sanat alanında eğitim alacak öğrencilere yetecek ölçüde incelenmemesi ve dersleri verecek olan sanat hocalarımızın akım hakkında bilgi edinip bunu öğrencilere sunulan eğitim esnasında aktarmalarına engel olmaktadır. Bu yüzden ortaya çıkan eksiklikleri gidermek amacıyla Hiperrealizm akımının üniversitelerde bulunan ders müfredatı içerisine daha kapsamlı bir biçimde dâhil edilerek yetiştirilmekte olan resim ve sanat tarihi öğretmenlerinin bu konu hakkında daha kapsamlı bilgi edinip gelecek nesillere aktarmalarını sağlayacaktır.

Bu yazdıklarıma ilaveten her bölümde olduğu gibi resim bölümünde de Hiperrealizm akımı ile ilgili seminer, sempozyum, panel, çalıştay ve konferanslar düzenlenip öğrenciler bilgilendirilebilir. Daha sonra düzenlenen seminer ve sempozyumlar da öğrenciye aktarılan bilgiler kitap, makale haline dönüştürülebilir. Hatta Hiperrealizm akımı içinde bulunan ressamlar ile ilgili tez çalışmaları yaptırılıp akımın eksik yanlarının giderilebilir. Yapılan bu araştırmalar ve tezler ile bulunan bilgiler bundan sonra yapılacak araştırmalara kaynak olacaktır. Tezdeki her bir bölümün başlıkları araştırmayı yapacak olanlara fikir vererek konu ile ilgili bulmak istedikleri bilgilere ulaşmalarında yardımcı olacaktır.

KAYNAKÇA

Adıvar, A. (1983). *Osmanlı Türkeri'nde İlim, Maarif Matbaası*, İstanbul.

Akkaya, İ. (2017). *Çağdaş Türk Resim Sanatında Fotogerçekçi Eğilimler* (Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi). Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.

Aydın, Ö. (2009). *Fotorealizm ve Türkiye'deki Etkileri* (Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi). Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Benjamin, W. (2007). *Pasajlar*. Çev. Cemal A. Y.K.Y.

Çakmakçı, M. (2007). *Fotoğrafın icadının Resim Sanatına Olan Etkileri ve Foto - gerçekçilik* (Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi), Anadolu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir.

Dalkıran, A. (2006). *Günümüzde Soyut Sanat Anlayışının Eğitim Fakülteleri Resim-İş Öğretmenliği Anabilim Dallarında Resim Ana Sanat Atölye Derslerine Yansıması* (Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi). Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.

Doğan, F. (2019). *Hiperrealizm 'in Seramik Sanatına Yansımaları*, (Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi), Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.

Eczacıbaşı, Nejat F. (2008). *Eczacıbaşı Sanat Ansiklopedisi,* Yem Yayıncılık.

Germaner, S. (1997). *1960 Sonrası Sanat Akımları* (1.baskı), Kabalcı Yayınevi, İstanbul.

Giray, K. (1995). *"Fetiş Nesneler Nesne Kadınlar",* Türkiye'de Sanat Plastik Sanatlar Dergisi, 17, Ocak – Şubat: 62 – 65.

Gökduman, D. (2011). *Keskin Odak Gerçekçiliği Sergisinin Foto-Gerçekçi Resimdeki Yansımaları* (Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi). Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Güngör, N. (1997). *Görsel 20.Yüzyıl Genel Kültür Ansiklopedisi,* Görsel Yayınları.

Gümülcine, A. (2013). *Airbrush Tekniği ve Fotorealizm 'de Kullanımı* (Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi). Trakya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Edirne.

İndirkaş, Z. (2001). *Ana Tanrıçalar, Kyble ve Çağdaş Türk Resmindeki İzdüşümler,* Kültür Bakanlığı Yayını, Ankara.

Hammond, H. John, (1981). *The Camera Obscura: A Chronicle,* Adam Hilger Ltd.

Kanburoğlu, Ö. (2007). *A'dan Z'ye Fotoğraf,* Say Yayıncılık.

Stremmel, K. (2006). *Realism, Uta Grosenick (ED.),* Taschen, Köln.

Kılıç, L. (2008). *Fotoğraf ve Sinemanın Toplumsal Tarihi,* Ankara, Dost Kitapevi Yayıncılık.

Kurt, Ö. (2011). *Foto-Gerçekçi Sanat Kapsamında Portre* (Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi). Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.

Meisel, Louis K. (1993). *Photorealism since 1980,* Ed. Margaret Donovan, New York.

Meisel, L. (1989). *Photo-Realism (Foto-Gerçekçilik),* Abdraek Pres.

Pelvanoğlu, B. (2005). *Türk Plastik Sanatları Tarihinde Fotoğraf-Resim İlişkisi Üzerine,* Yayınlanan İnternet Makalesi.

GÖRSEL KAYNAKÇA

Resim 1: Saat 18.45 https://www.ebay.co.uk/c/1551022912 adresinden 16 Aralık 2020'de alınmıştır.

Resim 2: Saat 19.09 https://pages.vassar.edu/fllaceducation/sesquicentennial-snapshots-realism-then/ adresinden 16 Aralık 2020'de alınmıştır.

Resim 3: Saat 19.33 https://archive.org/details/22realists00whit/page/42/mode/2up adresinden 16 Aralık 2020'de alınmıştır.

Resim 4: Saat 19.44 https://www.etsy.com/listing/202708449/sharp-focus-realism-1972-exhibition adresinden 16 Aralık 2020'de alınmıştır.

Resim 5: Saat 20.01 https://www.dunyabizim.com/portre/ibnu-l-heysem-bize-gormeyi-gosteren-adam-h21329.html adresinden 16 Aralık 2020'de alınmıştır.

Resim 6: Saat 20.17 https://bilimgenc.tubitak.gov.tr/makale/fotograf-makinesinin-atasi-karanlik-kutu adresinden 16 Aralık 2020'de alınmıştır.

Resim 7: Saat 20.54 https://tr.atomiyme.com/camera-obscura-bu-nedir-bueyuek-dedem-kamera/ adresinden 16 Aralık 2020'de alınmıştır.

Resim 8: Saat 20.17 https://www.google.com/url?sa=i&url=https%3A%2F%2Fcanvas.anadolu.edu.tr%2Fcourses%2F12991%2Ffiles%2F337561%2Fdownload%3Fverifier%3DseWzhoMLLScGGtm64VXfrIp7cbUwP96s8ADhGR9Q%26wrap%3D1&psig=AOvVaw0dc4VqZ2hcd_fxmYTDWEk7&ust=1608225295750000&source=images&cd=vfe&ved=0CAMQjB1qFwoTCOjkuqOA0-0CFQAAAAAdAAAAABAD adresinden 16 Aralık 2020'de alınmıştır.

Resim 9: Saat 21.19 https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/912223 adresinden 17 Aralık 2020'de alınmıştır.

Resim 10: Saat 21.24 https://docplayer.biz.tr/183887374-Inonu-university-journal-of-art-and-design-2019-ssn-e-issn.html adresinden 17 Aralık 2020'de alınmıştır.

Resim 11: Saat 21.28 https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/912223 adresinden 17 Aralık 2020'de alınmıştır.

Resim 12: Saat 22.12 https://tr.pinterest.com/pin/430938258065598248/ adresinden 19 Aralık 2020'de alınmıştır.

Resim 13: Saat 23.13 https://www.pinterest.ru/pin/132222939039344747/ adresinden 19 Aralık 2020'de alınmıştır.

Resim 14: Saat 23.26 https://www.baskiloji.com/kanvas-tablo/6776/the-ultimate-gumball-1978# adresinden 19 Aralık 2020'de alınmıştır.

Resim 15: Saat 22.06 https://www.baskiloji.com/kanvas-tablo/42839/coffee-and-donut-2005# adresinden 29 Aralık 2020'de alınmıştır.

Resim 16: Saat 22.58 http://chuckclose.com/work030.html adresinden 29 Aralık 2020'de alınmıştır.

Resim 17: Saat 19.07 https://www.e-flux.com/announcements/209397/franz-gertschpolyfocal-alloverjulien-nguyenevil-in-the-defense-of-the-goodjulia-tcharfas-and-tim-ivisonscience-of-rehearsal/ adresinden 30 Aralık 2020'de alınmıştır.

Resim 18: Saat 20.22 http://www.sanatteorisi.com/sanatteorisi.asp?sayfa=Galeri&icerik=Goster&id=3155&syfno=1 adresinden 30 Aralık 2020'de alınmıştır.

Resim 19: Saat 21.21 https://tr.pinterest.com/pin/795870565370446103/ adresinden 30 Aralık 2020'de alınmıştır.

Resim 20: Saat 23.22 https://loeildelaphotographie.com/en/remembering-john-kacere-1920-1999-pp/ adresinden 30 Aralık 2020'de alınmıştır.

Resim 21: Saat 22.10 http://www.daviscone.com/painting adresinden 8 Mart 2021'de alınmıştır.

Resim 22: Saat 22.51 https://www.wikiart.org/en/robert-cottingham/rialto-1985 adresinden 8 Mart 2021'de alınmıştır.

Resim 23: Saat 23.46 https://www.picassomio.com/john-baeder/6010.html adresinden 8 Mart 2021'de alınmıştır.

Resim 24: Saat 23.21 https://www.wbur.org/artery/2014/09/04/richard-estes adresinden 12 Mart 2021'de alınmıştır.

Resim 25: Saat 00.08 https://tr.pinterest.com/pin/343892121526239753/ adresinden 12 Mart 2021'de alınmıştır.

Resim 26: Saat 22.31 https://www.yenisafak.com/hayat/kpss-sonrasi-herkes-kuran-okuyan-kiz-tablosunu-konusuyor-osman-hamdi-beyin-tablosu-gundem-oldu-3556101 adresinden 18 Mart 2021'de alınmıştır.

Resim 27: Saat 22.34 https://tr.wikipedia.org/wiki/%C4%B0ki_M%C3%BCzisyen_K%C4%B1z adresinden 18 Mart 2021'de alınmıştır.

Resim 28: Saat 22.51 https://tr.wikipedia.org/wiki/Kaplumba%C4%9Fa_Terbiyecisi adresinden 18 Mart 2021'de alınmıştır.

Resim 29: Saat 23.04 http://www.rportakal.com/Article.aspx?PageID=208&ArtId=2864 adresinden 18 Mart 2021'de alınmıştır.

Resim 30: Saat 23.07 https://www.antikaekspertiz.net/suleyman-seyyid/ adresinden 18 Mart 2021'de alınmıştır.

Resim 31: Saat 23.14 https://tr.pinterest.com/pin/856035841644080748/ adresinden 18 Mart 2021'de alınmıştır.

Resim 32: Saat 23.19 https://www.oguztopoglu.com/2014/11/darussafakal-sevki-bey-yldz-saray-yemek.html adresinden 18 Mart 2021'de alınmıştır.

Resim 33: Saat 22.06 http://www.sanatatak.com/view/feminist-politikaya-mutluluk-resimlerimizden-bakmak adresinden 2 Nisan 2021'de alınmıştır.

Resim 34: Saat 23.04 https://t24.com.tr/k24/yazi/mutluluk-resimlerimiz,2414 adresinden 2 Nisan 2021'de alınmıştır.

Resim 35: Saat 23.01 https://t24.com.tr/k24/yazi/mutluluk-resimlerimiz,2414 adresinden 2 Nisan 2021'de alınmıştır.

Resim 36: Saat 23.09 https://tr.pinterest.com/pin/379780181053840892/ adresinden 2 Nisan 2021'de alınmıştır.

Resim 37: Saat 17.19 https://www.pinterest.pt/amp/pin/365424957240330764/ adresinden 3 Nisan 2021'de alınmıştır.

Resim 38: Saat 17.36 https://tr.pinterest.com/pin/550565123168982925/ adresinden 3 Nisan 2021'de alınmıştır.

Resim 39: Saat 14.28 https://www.turel-art.com/urun/mustafa-sekban-sandal-tablo-tuyb-65x92cm/ adresinden 6 Nisan 2021'de alınmıştır.

Resim 40: Saat 18.48 https://onedio.com/haber/eserleri-ile-bizi-buyuleyen-yasayan-en-pahali-turk-sanatci-taner-ceylan-ile-tanisin--738508 adresinden 6 Nisan 2021'de alınmıştır.)

Resim 41: Saat 18.48 https://onedio.com/haber/eserleri-ile-bizi-buyuleyen-yasayan-en-pahali-turk-sanatci-taner-ceylan-ile-tanisin--738508 adresinden 6 Nisan 2021'de alınmıştır.

Resim 42: Saat 14.41 https://www.ahaber.com.tr/yasam/2011/06/18/160-bin-euroluk-yalan-dunya adresinden 10 Nisan 2021'de alınmıştır.

Resim 43: Saat 15.03 http://tanerceylan.com/works/1553/ adresinden 10 Nisan 2021'de alınmıştır.

Resim 44: Saat 15.33 http://tanerceylan.com/works/love-self-portrait/ adresinden 10 Nisan 2021'de alınmıştır.

Resim 45: Saat 16.59 https://kodcular.net/sanat/taner-ceylan-kimdir/ adresinden 10 Nisan 2021'de alınmıştır.

Resim 46: Saat 17.04 http://www.artmanik.com/dunyaca-unlu-turk-ressam-taner-ceylan-ve-buyuleyici-eserleri/ adresinden 10 Nisan 2021'de alınmıştır.

Resim 47: Saat 17.59 http://comertdogru.blogspot.com/ adresinden 25 Mayıs 2021'de alınmıştır.

Resim 48: Saat 18.06 http://comertdogru.blogspot.com/ adresinden 25 Mayıs 2021'de alınmıştır.

Resim 49: Saat 18.14 http://comertdogru.blogspot.com/ adresinden 25 Mayıs 2021'de alınmıştır.

Resim 50: Saat 18.17 https://docplayer.biz.tr/203456704-1960-sonrasi-cagdas-turk-resminde-fotogercekci-egilimler.html adresinden 25 Mayıs 2021'de alınmıştır.

Resim 51: Saat 18.27 http://comertdogru.blogspot.com/ adresinden 25 Mayıs 2021'de alınmıştır.

Resim 52: Saat 12.06 https://www.saatchiart.com/art/Painting-Green-Room/324384/4267875/view adresinden 26 Mayıs 2021'de alınmıştır.

Resim 53: Saat 12.26 https://tr.pinterest.com/pin/313422455295664700/ adresinden 26 Mayıs 2021'de alınmıştır.

Resim 54: Saat 12.36 http://www.turkishpaintings.com/index.php?p=34&l=1&modPainters_artistDetailID=3618 adresinden 26 Mayıs 2021'de alınmıştır.

Resim 55: Saat 12.54 https://www.hurriyet.com.tr/ege/ressamdan-ressama-40002967 adresinden 26 Mayıs 2021'de alınmıştır.

Resim 56: Saat 11.37 https://tr.pinterest.com/pin/301952350014437357/ adresinden 3 Haziran 2021'de alınmıştır.

Resim 57: Saat 14.47 https://artpeople.net/2017/02/turkish-hyperrealist-photorealist-painter-mustafa-yuce/mustafa-yuce-6/ adresinden 10 Haziran 2021'de alınmıştır.

Resim 58: Saat 14.53 http://www.artnet.com/artists/robert-cottingham/the-spot-7ZnV7U17Yz8xqjMRnERmCQ2 adresinden 10 Haziran 2021'de alınmıştır.

Resim 59: Saat 14.57 https://denisbloch.com/artworks/artists/robert-cottingham/art-red/ adresinden 10 Haziran 2021'de alınmıştır.

Resim 60: Saat 15.06 https://tr.pinterest.com/pin/533535887084295277/ adresinden 10 Haziran 2021'de alınmıştır.

Resim 61: Saat 15.13 https://www.pinterest.co.uk/pin/744571750866477304/ adresinden 10 Haziran 2021'de alınmıştır.

Resim 62: Saat 15.18 https://www.artsy.net/artwork/richard-estes-clothing-store adresinden 10 Haziran 2021'de alınmıştır.

Resim 63: Saat 17.49 https://artcritical.com/2010/11/06/flac/ adresinden 10 Haziran 2021'de alınmıştır.

Resim 64: Saat 17.49 https://artcritical.com/2010/11/06/flac/ adresinden 10 Haziran 2021'de alınmıştır.

Resim 65: Saat 18.26 https://akilfikir.net/wp-content/uploads/2018/09/a43957de3f112a801d407c057cb05ec2.jpg adresinden 28 Mayıs 2022'de alınmıştır.

Resim 66: Saat 19.08 https://www.pinterest.com/pin/607352699722829111/ adresinden 28 Mayıs 2022'de alınmıştır.

Resim 67: Saat 17.58 https://twitter.com/artbasel/status/970693042884792322 adresinden 31 Mayıs 2022'de alınmıştır.

Resim 68: Saat 18.08 https://twitter.com/bernardharcourt/status/1007282523720769537 adresinden 31 Mayıs 2022'de alınmıştır.

Resim 69: Saat 19.19 https://www.chinadaily.com.cn/culture/art/2017-11/10/content_34353662_8.htm adresinden 3 Haziran 2022'de alınmıştır.

Resim 70: Saat 20.16 https://www.artsy.net/show/seager-gray-gallery-material-matters?sort=partner_show_position adresinden 3 Haziran 2022'de alınmıştır.

Resim 71: Saat 20.38 https://www.christopherdavidwhite.com/index.php/en/portfolios/sculpture/11-portfolio/sculpture/70-sinkingfeeling adresinden 3 Haziran 2022'de alınmıştır.

Resim 72: Saat 10.29 https://www.designstack.co/2015/05/clay-sculptures-replicating-objects.html adresinden 4 Haziran 2022'de alınmıştır.

ÖZGEÇMİŞ

DİLBER BELTEN – KIRŞEHİR (1997)

UYRUĞU: T.C.
ORCİD: 0000-0002-0261-9347
ADRES: Yeni Mah. Güzel Evler Sok. 43/2 Boztepe/Kırşehir
E-MAİL : dilberbelten40@gmail.com

EĞİTİM:

Yüksek Lisans: Çankırı Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sanat ve Tasarım Anabilim Dalı 2019-2022
Lisans: Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi Eğitim Fakültesi Resim-İş Öğretmenliği 2015-2019
Lise: Kırşehir Neşet Ertaş Güzel Sanatlar Lisesi 2011-2015
İlköğretim: Mehmetçik İlköğretim Okulu 2003-2011

İŞ VE STAJ DENEYİMLERİM:

1. Şehit Varol Tosun Ortaokulu: Niğde/Merkez
2. Abdulhamit Han Ortaokulu: Niğde/Merkez
3. Sayde ve Mahmut Tek Anaokulu: Niğde/Merkez

SERTİFİKA:

1. Sanatsal Tasarım Teşekkür Belgesi
2. Fakülte Tanıtımı Teşekkür Belgesi
3. Resim-İş Eğitimi Anabilim Dalı Mezuniyet Sergisi Teşekkür Belgesi
4. Kişisel Resim Sergisi Teşekkür Belgesi
5. Eğitim Fakültesi Resim-İş Öğretmenliği Onur Belgesi
6. KEP'22 – Kalite Elçisi Eğitim Programı Katılım Belgesi